

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

“Tiggarna på stan är bara skrapet på ytan”

En kvalitativ studie om föreställningar inom
det sociala arbetets fält kring tiggeri

Författare: Anna-Clara Campbell, Ellen Carp Samuelsson och Lisa Konneback
Handledare: Katarina Hollertz
Kandidatuppsats
HT 2012

Abstract

Titel: "Tiggarna på stan är bara skrapet på ytan" - En kvalitativ studie om föreställningar kring tiggeri inom det sociala arbetets fält.

Författare: Anna-Clara Campbell, Ellen Carp Samuelsson och Lisa Konneback

Nyckelord: Tiggeri, socialarbetare, EU-medborgare, romer, nyinstitutionalism

Tiggeri är ett fenomen som upprör och berör. Syftet med vår studie var att undersöka vilka föreställningar om tiggeri som fanns på det sociala arbetets fält. Utgångspunkten i vår uppsats var socialarbetare i Göteborg som i sitt arbete kommer i kontakt med utländska EU-medborgare som tigger. Våra frågeställningar var hur socialarbetarna beskriver vilka tiggarna är och hur deras situation ser ut, vilka orsaker de beskriver till tiggeri, om de anser tiggeri i Göteborg är ett problem och hur det i så fall bör åtgärdas. Vi ville också förstå vad som ligger bakom föreställningarna om tiggeri och hur föreställningarna påverkar arbetet på fältet. Respondenterna i vår undersökning var socialarbetare som arbetar i olika människobehandlande organisationer, som med myndighetsutövning, annan kommunal verksamhet och inom idéburen verksamhet. Vi använde oss av semistrukturerade kvalitativa intervjuer för att få en djupare förståelse av de föreställningar som fanns på fältet. Våra teoretiska utgångspunkter för analys av materialet var socialkonstruktivism, begreppen normer och kategoriseringar och nyinstitutionell teori. Vårt resultat visar att socialarbetarna har ganska gemensam föreställning kring vilka tiggarna i Göteborg är och hur deras situation ser ut, de är utländska EU-medborgare, främst romer och lever utsatt i Sverige. Att tiggeri beror på fattigdom och diskriminering av romer var de främsta orsakerna som beskrevs. Socialarbetarna såg tiggeri som ett fenomen med många problematiska dimensioner. Socialarbetarna beskrev mer skilda föreställningar kring hur tiggeri ska åtgärdas. De pekade främst på strukturella åtgärder och att EU har största ansvaret. Föreställningarna skiljer sig främst gällande vilket ansvar Sverige bör ta. Vi ser att det till viss del är ett konfliktfyllt organisatoriskt fält. Socialarbetarna använde sig också av kulturella förklaringar till tiggeri utifrån kategorisering av och föreställningar om romer som folkgrupp. Vi ser att socialarbetarna ska förhålla sig till normativt, regulativt och kognitivt tryck från olika håll och att arbetet med tiggeri styrs av en strävan att få legitimitet.

Förord

Vi vill härmed passa på att tacka vår handledare Katarina Hollertz som gett oss bra och konkret feedback och glada hejarop. Vi vill också tacka alla de respondenter som ställde upp med sin tid och sitt engagemang.

Institutionen för socialt arbete, Göteborg 2012

Anna-Clara Campbell, Ellen Carp Samuelsson och Lisa Konnebäck

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställningar	5
2. Bakgrund	6
2.1 Föreställningar om tiggeri	6
2.2 Tiggeri i Göteborg	7
2.3 EU-medborgare	7
2.4 Begreppsförklaringar	8
3. Tidigare forskning	9
3.1 Syn på tiggeri	9
3.2 Fattigdom och utanförskap	12
4. Metod	15
4.1 Undersökningsmetod	15
4.2 Urval och avgränsningar	15
4.3 Genomförande	16
4.4 Etiska överväganden	17
4.5 Förförståelse	18
4.6 Reliabilitet och validitet	19
4.7 Val av analysmetod	20
5. Teoretiska utgångspunkter	21
5.1 Socialkonstruktivism	21
5.1.1 Normer	21
5.1.2 Kategorisering	22
5.2 Nyinstitutionalism	23
6. Resultat och analys	25
6.1 Tiggares situation och tiggeri som fenomen	25
6.2 Orsaker till tiggeri	29
6.2.1 Organiserat tiggeri?	32
6.3 Åtgärder mot tiggeri	33
6.3.1 Professionellt handlingsutrymme	36
6.3.2 Ge pengar till tiggare?	38
7. Slutsatser	40
7.1 Avslutande reflektioner	41
Referenslista	44
Bilagor	48
Bilaga 1 Intervjuguide	48
Bilaga 2 Intervjuinformation	49

1. Inledning

Tiggeri är ett fenomen som upprör och berör och har under de senaste åren blivit ett aktuellt ämne som diskuterats friskt både i media och mellan medborgare. Debatten i media idag handlar i stora drag om hur vi bör lösa problemet med tiggeri och huruvida tiggeri är organiserat eller inte (se ex Göteborgs-Posten a; b 2012). Tiggeri är idag lagligt i Sverige (Riksdagens ombudsman 2012). Många olika röster har höjts och förslag på åtgärder har givits av både medborgare, myndigheter och ifrån olika politiska partier (se ex Dagens Nyheter 2012). Under arbetets gång med denna undersökning har debatter kring utländska EU-medborgares, och framför allt romers, situation i Sverige och fattigdom i Europa även varit aktuellt i media (se ex Svenska Dagbladet a 2012). Vår uppfattning är att dessa två stora ämnen hör ihop med fenomenet tiggeri på olika sätt och vi kommer därmed beröra dem i vår studie.

Vi författare har alla varit i andra länder en längre period där tiggeri är en utpräglad del av stadsbilden, i mycket större utsträckning jämfört med Sverige. Redan då intresserade vi oss på olika håll för ämnet. Nu ser vi tiggare även i Göteborg i stort sett varje dag när vi åker genom stan. Med tanke på att vi inte har hittat någon större svensk forskning i ämnet, gör det oss än mer motiverade och intresserade av att studera det djupare. Vi anser att det är oerhört viktigt att få en djupare kunskap i olika sociala problem och olika människors livsöden och har därför valt att studera socialarbetares föreställningar om tiggeri. Vi tycker det är intressant eftersom det sociala arbetet ger uttryck för varje socialarbetares egna normer, men också de normer som styr arbetet. Socialt arbete har många och komplexa dimensioner, bland annat då det syftar till att hjälpa enskilda individer och att förebygga sociala problem i samhället, samtidigt som mycket av det sociala arbetet har kontrollerande funktioner (Svensson 2007), men det är också det som gör socialt arbete till ett spännande område att studera.

Med denna uppsats vill vi berika debatten kring tiggarnas situation i Göteborg genom att undersöka socialarbetares föreställningar på tiggeri. Vi vill undersöka de normer och kategoriseringar som finns genom att belysa socialarbetares föreställningar ur ett organisatoriskt perspektiv och därmed också föreställningarna från det sociala arbetets fält.

1.1 Syfte och frågeställningar

Utgångspunkten i vår uppsats är socialarbetare i Göteborg som i sitt arbete kommer i kontakt med utländska EU-medborgare som tigger. Syftet med vår studie är att undersöka vilka föreställningar om tiggeri som fenomen som kan finnas på det sociala arbetets fält.

Frågeställningar:

1. Hur beskriver socialarbetarna vilka tiggarna i Göteborg är och hur deras situation ser ut?
2. Vilka orsaker beskriver socialarbetarna till att det finns människor som tigger i Göteborg?
3. Anser socialarbetarna att tiggeri i Göteborg är ett problem som bör åtgärdas? På vilket sätt?
4. Hur kan man förstå vad som ligger bakom föreställningarna om tiggeri och hur föreställningarna påverkar arbetet på fältet?

2. Bakgrund

Vi vill inleda vår studie med att diskutera vad som kan menas med tiggeri. Vi kommer också lyfta fram aspekter ur debatten som förts kring tiggeri i media och om tiggeri som fenomen i Göteborg. Vi kommer även ta upp vad EU:s rörelsedirektiv och EU-medborgares uppehållsrätt innebär.

2.1 Föreställningar om tiggeri

Det finns inte bara en definition av begreppet tiggeri. Enligt Wikipedia innebär tiggeri att en person ber om pengar med hjälp av ord, gester eller kroppshållning (Wikipedia 2012), enligt Nationalencyklopedin är tiggeri ett sätt att försörja sig och som är svårt att utrota i fattiga länder (Nationalencyklopedin 2012) och enligt JO är tiggeri att be om ekonomiskt bidrag utan att erbjuda någon motprestation (Riksdagens ombudsman 2012). Ovanstående definitioner är snarlika, men när det talas eller skrivs om tiggeri är det alltså inte självklart att man menar samma sak.

Synen på tiggeri som fenomen har inte alltid varit densamma. Enligt Meeuwisse och Swärd (2002) var tiggeri under den katolska medeltiden ett naturligt inslag i det svenska samhället. På denna tid ansågs tiggarna fylla en positiv funktion i samhället genom att de gav människor möjlighet att göra en god gärning. Synen ersattes i början av 1500-talet av en luthersk syn som innebar att fattigdom sågs som ett tecken på lathet och omoral. Nu var det var upp till var och en att försörja sig själv och inte be om hjälp från medmänniskor eller kyrkan. På 1800-talet definierades fattigdom och tiggeri som ett socialt problem som med organiserade insatser och ett visst statligt ansvar bör åtgärdas (Meeuwisse & Swärd 2002).

Idag talas det mycket om tiggeri som ett socialt problem i det svenska samhället, men föreställningarna kring tiggeri har inte alltid varit att tiggeri är ett problem som behöver åtgärdas. Vad som uppfattas som problem varierar från tid till tid och mellan olika grupper och kulturer. Det är därmed inte självklart vad som är ett socialt problem även om det är ett begrepp som gemene man använder (Meeuwisse & Swärd 2002). Ett socialt problem förknippas ofta med olika beteenden och egenskaper hos särskilda individer och grupper men det kan också förknippas med sociala förhållanden i specifika områden, som då kategoriseras som problemområden. Ett socialt problem är alltså ett förhållande som någon benämnt som ett problem (Sunesson 2012).

Diskussionen om sociala problem har alltid varit fylld av konflikter. Det har ofta gällt frågan vad som orsakar sociala problem och hur det bäst ska lösas. Detta synliggörs ofta i en uppdelning mellan ett individperspektiv och ett strukturperspektiv. Sociala insatser med ett individinriktat synsätt på sociala problem innebär att söka åtgärder hos individens situation och person. Ur ett strukturperspektiv ligger istället fokus på de strukturer som skapade problemen (Swärd 2012). Konflikten mellan individ- och strukturperspektiv är fortfarande aktuell. Hur problem definieras och betraktas har således stor betydelse för vilka åtgärder som kommer i fråga och var ansvaret hamnar. Synen på om och hur man ska åtgärda tiggeri har varit olika och är det fortfarande. Exempelvis så har tiggeri i vissa tider varit förbjudet i Sverige (Meeuwisse & Swärd 2002), men är idag inte otillåtet enligt Svensk lag (Riksdagens ombudsman 2012). Det gäller även om det är organiserat, om man med organiserat menar att tiggare planerar sin aktivitet tillsammans och bor, reser och lever ihop. Menar man med organiserat tiggeri att en person blir tvingad till att tigga, kan det räknas som människohandel och är då olagligt (Mänskliga rättigheter 2012).

2.2 Tiggeri i Göteborg

I media idag handlar debatten om tiggeri ofta om man ska förbjuda tiggeri eller inte. Sverigedemokraterna, Kristdemokraternas ungdomsförbund och Centerpartiet har alla gått ut i media på olika sätt och sagt att de vill införa en lag om förbud mot tiggeri (Dagens Nyheter 2012; Svenska Dagbladet b 2011; Svenska Dagbladet Blogg 2012). Sala kommun förbjöd år 2010 tiggeri på allmän plats. Det var ett beslut alla partier i Sala kommun var eniga om, men beslutet upphävdes i Länsstyrelsen (Sala kommun 2010). Många ifrågasätter dock att kriminalisering skulle kunna lösa problemen med tiggeri utan att det snarare skulle vara att sopa problemet under mattan (Göteborgs-Posten a 2012; Nyheter 24 2012).

I en rapport ifrån Fältgruppen City på uppdrag av Stadsdelsförvaltningen City menar man att det år 2007 fanns 10-20 tiggare i Göteborg och att de var av romskt ursprung (Vårt Göteborg 2007). Enligt en rapport som Social resursförvaltning i Göteborg har skrivit, observerades att alla som tiggde i Göteborg år 2010 var romer. I rapporten framkommer även att det enligt Västra Götalands Polismyndighet 2010 fanns mellan 20-50 personer som tiggde på gatorna i Göteborg. De hävdade då att tiggeriet inte verkar vara organiserat i meningen människohandel, men organiserat genom att de planerar tiggandet och lever ihop (Nyzell & Mårtensson 2010). Vi kan konstatera att uppgifter om antalet tiggare skiljer sig från år till år och att det är svårt att veta hur de har kommit fram till dessa siffror. Siffrorna är några år gamla och det ser troligen inte ut på samma sätt idag. Vi har inte hittat några exakta uppgifter om antalet tiggare i Göteborg idag, men nyhetsrapportering under 2012 har pekat på att antalet tiggare i Göteborg har ökat under de senaste åren (se ex. Göteborgs-Posten d 2012). Vi noterar att det finns en oenighet gällande om tiggeriet är organiserat eller inte idag (Göteborgs-Posten b 2012, Svenska Dagbladet a 2012). Med tanke på vad som skrivits om tiggeri som fenomen samt olika uttalanden i media pekar mycket på att de allra flesta som tigger i Sverige idag har romsk bakgrund (Nyzell & Mårtensson 2010). Romer har en historia av förtryck och förföljelse i Europa (Cederberg 2010) och bland annat Delegationen för romska frågor har konstaterat att det i Sverige finns en omfattande social och ekonomisk utsatthet bland romer (Nyzell & Mårtensson 2010). Sveriges Radio har gjort en undersökning som visar att det förekommer diskriminering av romer i Sverige idag (Sveriges radio 2012). Romers situation i Göteborg har tagits upp i Göteborgs-Posten vid ett flertal tillfällen, bland annat i början av november i år, då de skriver exempelvis att det tros finnas 100 romer som saknar bostad i Göteborg (Göteborgs-Posten c 2012).

Vad vi har förstått finns det idag inga verksamheter i Göteborg som riktar sig direkt mot tiggarna på individnivå. Dock finns det verksamheter som vänder sig till fattiga EU-medborgare och fattiga generellt i Göteborg som bistår med bland annat mat och kläder. Det finns också verksamheter som vänder sig direkt till utsatta romer.

2.3 EU-medborgare

EU utvidgades 2004 och 2007 med nya medlemsstater, många av dessa var öst- och centraleuropeiska stater. Eftersom utvidgningen bestod av 12 relativt fattiga länder medförde detta enligt Christensen (2010) en rädsla för massiv migration från östeuropa till västeuropa. Det har sedan 2004 skett en betydande migration, men inte så stor som många politiker och medborgare var rädda för. År 2006 var Rumänien, Slovakien, Bulgarien och Polen de länder med högst andel av befolkningen som emigrerade till andra EU-länder. Den största andelen migranter var från Polen, och de allra flesta migrerade till Tyskland. Efter Polen kom Rumänien vars migranter oftast tar sig till Spanien och Italien (Christensen 2010).

EU-medborgare har rättigheten att röra sig fritt inom EU i tre månader som turister, detta

kallas rörlighetsdirektivet. Det som krävs är en giltig ID-handling. Under de tre första månaderna i Sverige har man som utländsk EU-medborgare inte rätt till bistånd från Socialtjänsten (Erhag 2008). Socialtjänsten har dock möjlighet att ge bistånd i akuta nödsituationer under de tre första månaderna, vilket enligt praxis ofta innebär att man får bistånd i form av resekostnader till sitt hemland, alternativt akut sjukvård. Undantag gäller för barn eller ungdomar som riskerar att fara illa, då har Socialtjänsten utredningsansvar (Nyzell & Mårtensson 2010). För att få uppehållsrätt och stanna längre än tre månader är villkoret ett arbete, reella möjligheter att få jobb eller att man själv eller en familjemedlem har ekonomiska tillgångar och heltäckande sjukförsäkringar (Migrationsverket a 2012). En EU-medborgare som har bott i Sverige i fem år utan uppehåll och som haft sin uppehållsrätt registrerad under denna tid får permanent uppehållsrätt (Migrationsverket b 2012). Har man uppehållsrätt får man tillgång till Sveriges välfärdssystem, så som arbetsmarknad, social trygghet och utbildning (Nyzell & Mårtensson 2010).

2.4 Begreppsförklaringar

Tiggeri: När vi författare använder begreppet tiggeri menar vi så som Beijer (1999) att det är en person som ber om pengar utan att erbjuda något tillbaka (Beijer 1999). Vi menar att det både kan vara en person som sitter eller står passivt eller går fram och ber om pengar. Vi inkluderar inte gatumusikanter i detta begrepp.

Tiggare: Vi har valt att begränsa oss till utländska EU-medborgare som tigger i Göteborg i denna uppsats.

Socialarbetare: När vi i vår uppsats använder begreppet socialarbetare syftar vi på de personer som deltar i vår studie. Det är socialarbetare som är anställda att utföra socialt arbete. De har inte nödvändigtvis en socionomutbildning. Socialarbetarna i vår undersökning arbetar i olika människobehandlande organisationer, som med myndighetsutövning, annan kommunal verksamhet och inom idéburen verksamhet. Med idéburen verksamhet menar vi organisationer som har en ideologisk grund och som finansieras av gåvomedel. Även religiösa samfund inkluderas i begreppet idéburen verksamhet.

3. Tidigare forskning

Här tar vi upp en del av den tidigare forskning som vi anser är relevant för vår undersökning om socialarbetares föreställningar kring tiggeri. Vi har upplevt det svårt att hitta forskning som undersöker specifikt socialarbetares föreställningar om tiggeri som fenomen, men vi har hittat forskning som berör ämnet på andra sätt. Den svenska forskning vi hittat handlar till stor del om synen på fattiga och om utanförskap, och den har ofta tagit upp ett historiskt perspektiv på tiggeri och fattigdom. Det finns en hel del internationell forskning om tiggeri, ur olika perspektiv. Den internationella forskning vi har valt att fokusera på handlar om tiggeri i västeuropeiska länder. Vi anser att det har relevans utifrån att vi fokuserar på tiggeri bland EU-medborgare, men också utifrån att dessa länder har välfärdssystem som är mer lika det svenska än i andra delar av världen. Den forskning vi har valt ut har fokus på föreställningar om tiggeri och om fattigdom. Ämnet tiggeri ligger nära fattigdom, hur man hanterar fattiga i samhället och vilka åtgärder olika organisationer kan erbjuda. Föreställningar kring tiggare och fattiga människor hänger ihop med kategoriseringar av människor. Därför är forskning som rör begreppet utanförskap något vi kommit in på. Utifrån hur debatten kring tiggeri i Göteborg har förts har det lett oss in på att läsa på om romers situation, vilket blir den avslutande delen i vårt avsnitt om tidigare forskning. Det finns förstås forskning vi hade kunnat presentera som på olika sätt berör ämnet tiggeri, t ex gällande föreställningar kring andra sociala problem, men vi har valt att inrikta oss på forskning rörande föreställningar kring tiggeri och fattigdom.

Vi har valt att dela in vår presentation av tidigare forskning på ämnet utifrån två teman: det första temat med forskning som berör synen på tiggeri och det andra med forskning som berör fattigdom och utanförskap.

3.1 Syn på tiggeri

En undersökning från i år är ”Tiggeri – en uppsats om hur tiggeri konstrueras som ett socialt problem” av Therese Bengtsson (2012). Det är en master-uppsats i socialt arbete vid Lunds Universitet. Bengtsson beskriver att nyhetsartiklar och tv-program gett en brokig bild av tiggeri i Sverige de senaste åren. Debatterna har rört allt från tiggeriförbud och modern slavhandel, till att se tiggeri som ett fattigdomsproblem. Bengtsson skriver att det inte finns mycket tidigare forskning från Sverige om hur tiggeri konstrueras som socialt problem. Bengtsson förklarar vad sociala problem är utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, och använder det teoretiska begreppet anspråksformulerare för att beskriva de personer som medverkar i processen där sociala problem skapas och definieras. Hon undersöker hur tiggeri beskrivs av anspråksformulerare och på så vis hur begreppet tiggeri konstrueras. Bengtsson förklarar att tiggeri som socialt problem skapades utifrån anspråksformulerarnas beskrivningar av tiggarna, framförallt som utländska EU-medborgare och att de utförde ett slags professionellt tiggeri. Tiggeri framställdes som ovärdigt och nedbrytande och som något som behöver åtgärdas genom hjälp och stöd eller genom reglering av tiggeri. Vi tycker att Bengtssons undersökning är intressant och relevant för vår undersökning utifrån att den bygger på anspråksformulerares, däribland socialarbetares, föreställningar kring både orsaker och åtgärder gällande tiggeri. Undersökningen ger en aktuell bild av debatten som förs kring tiggeri i Sverige (Bengtsson 2012).

Vi har även läst en kartläggning av tiggeriet i Stockholm som gjordes 1999. Den publicerades som en FoU-rapport med titeln ”Tiggeri – ett nygammalt fenomen”, av Ulla Beijer (1999). Beijer definierar tiggare som människor som ber om pengar utan någon motprestation och där

inkomsterna från att tigga tyckts vara en stor del av försörjningen. Hon beskriver att tiggeriet minskade under 1900-talet i samband med välfärdsutvecklingen, men att det skedde en ökning av synliga tiggare under andra halvan av 1990-talet. Beijer intervjuade både tiggare och socialsekreterare vid dåvarande Socialvårdsbyrån för bostadslösa i Stockholm. Det som är intressant i jämförelse med ovan nämnda undersökning av Therese Bengtsson (2012) är beskrivningen av vilka förklaringsmodeller som fanns till tiggeriet i Stockholm 1999. De flesta tiggare enligt Ulla Beijers kartläggning var hemlösa äldre män med missbruksproblem, en del också med psykisk problematik. Enligt socialsekreterarna bedömdes tiggeriet finansiera tiggarnas missbruk av alkohol och narkotika. De flesta av tiggarna var kända sedan tidigare hos socialtjänsten. Tiggeriet var som ett komplement till sjukpension, socialbidrag och i vissa fall till kriminalitet. Beijer tar upp orsaker till det ökade tiggeriet som diskuterats i massmedia vid denna tid: dåliga ekonomiska tider med besparingar inom socialtjänst och sjukvård; mass medias påverkan genom att beskriva hur mycket en tiggare kunde tjäna per dag; att fenomenet spridit sig från Europas övriga länder; socialpolitiska förändringar som innebär att man i högre grad "tvingas tänka på sig själv" och hemlöshetskampanjer från Stadsmissionen som i förlängningen ökat benägenheten att ge tiggare pengar. Socialsekreterarna såg tiggeri som ett beteende man lär sig, "har man tiggat en gång så kan man fortsätta". Beijers undersökning är intressant som en jämförelse med hur vi uppfattar diskussionerna kring tiggeri idag. Flera av socialsekreterarna Beijer intervjuade uttryckte att ingen ska behöva tigga i Sverige eftersom alla får hjälp som behöver det. De menade att problemet med tiggeri är att tiggarnas pengar går till missbruk, och därför bör inte allmänheten ge pengar till tiggare (Beijer 1999). I Beijers undersökning framgår inte, till skillnad mot i Bengtssons (2012) undersökning, någon diskussion kring om tiggeriet var organiserat. Det framgår heller ingenting om att tiggarna skulle vara icke svenska medborgare utan självklar rätt till hjälp från de sociala myndigheterna i Sverige. Men det gör den inte mindre intressant som en bakgrundsbild för socialarbetares föreställningar kring tiggeri som fenomen i Sverige (Beijer 1999).

Här nedan presenteras två artiklar från Storbritannien som också handlar om föreställningar kring tiggeri. Vi utgår i vår undersökning från att socialarbetare inte kan skiljas ut från det omgivande sociala sammanhanget, och alltså påverkas av omgivningen. På så vis är vad vi kallar "allmänhetens" föreställningar kring tiggeri intressant att se på gällande vår undersökning kring socialarbetares föreställningar. Artiklarna ger olika infallsvinklar till hur tiggeri kan förstås, och visar på att enhetliga föreställningar kring tiggeri inte är någon självklarhet.

I artikeln "Money for nothing?": Understanding Giving to Beggars" belyser Ian McIntosh och Angus Erskine (2000) allmänhetens attityder och erfarenheter av att möta tiggare. McIntosh och Erskine har som utgångspunkt att det i mänskliga relationer och interaktioner är viktigt med reciprocitet, vilket innebär ett ömsesidigt utbyte. I mötet med tiggare blir vi tillfrågade att ge pengar utan att få något i utbyte, så denna reciprocitet saknas i interaktionen mellan tiggare och personer som de möter. Mötet med tiggare är därför ofta problematiskt, menar McIntosh och Erskine. Många av intervjupersonerna beskrev mötet med tiggarna med stor ambivalens. Tiggarnas närvaro på gatan upplevdes av många som obekvämt. Bristen på reciprocitet var en konstant källa för irritation hos intervjupersonerna, liksom passiviteten hos många av dem som tigger. Gällande deras syn på orsaken till att personer tigger vacklade många mellan att lägga skulden på individen och mellan att se dem som offer för större krafter i samhället. Slutsatsen McIntosh och Erskine drar genom sin studie är att beslutet att ge eller inte ge pengar till personer som tigger involverar en blandning av ekonomiska, sociala och moraliska överväganden, vilka ofta manifesteras i en stor ambivalens bestående av både

sympati och irritation gentemot dem som tigger (McIntosh & Erskine 2000).

Föregående artikel är intressant utifrån hur orsaker till tiggeri förklaras och hur det relateras till föreställningar kring åtgärder och förhållningssätt gentemot tiggare. Den visar på tiggeri som en komplex fråga som skapar ambivalens hos allmänheten. Nästa artikel presenterar olika förklaringsmodeller till tiggeri och bygger på flera olika undersökningar.

I "Begging and the contradictions of citizenship" vill Hartley Dean och Keir Gale (1999) ge en teoretisk ram inom vilken man kan förstå tiggeri i västerländska samhällen. Dean och Gale menar att tiggeriets nutida betydelse inte går att separera från frågor som har att göra med medborgarskap. Dean och Gale menar att tiggeri i Storbritannien blir allt mer vanligt och synligt. De beskriver det som ett tecken på välfärdsstatens misslyckande, oavsett om tiggeri existerar trots välfärdsstaten eller på grund av den. Bilden av tiggare och tiggeri varierar och Dean och Gale presenterar fem olika sätt att se på tiggeri. Den första förståelsen av tiggeri är att se tiggeri som ett resultat av misslyckad integration i samhället. Dean och Gale menar att personer som tigger ofta är berövade delar av sina medborgerliga, politiska och sociala rättigheter vilket innebär att välfärdsstaten har misslyckas med att fullständigt integrera dessa personer i samhället. Ur en andra aspekt kan man förstå tiggeri som ett resultat av exkludering, att personer som tigger är exkluderade från samhället. Genom deras beteende och status placerar sig tiggare, själva eller av andra, på utsidan av samhället. Detta beskriver Dean och Gale utifrån olika teorier om underklassen. För det tredje är det möjligt att se på tiggeri som en statsfientlig, anarkistisk aktivitet, och att det är detta som försvagar tiggares medborgarskap. Dean och Gale skriver att det alltid funnits de som i olika grader har ett motstånd mot auktoriteter och som medvetet avvisar de existerande normerna för medborgarskap, som exempelvis hippiekulturer och punkrörelsen gjort. Dean och Gale skriver dock att de ser det som osannolikt att tiggeri skulle vara ett exempel på detta. De tror inte att tiggeri upphöjs som en särskild livsstil som man väljer för att man önskar att leva okonventionellt. Tvärtom, så kan man se på tiggare som att de strävar efter att vara integrerade invånare i samhället med de ideologiska värderingar och normer som det innebär. Dean och Gale menar att vad än för orsaker som lett till att personer tigger, så vill de vara en del av den sociala och kulturella normaliteten som råder i samhället, med skyldigheter, ansvar och säkerhet genom boende och jobb. Detta är Dean och Gales fjärde exempel på hur man kan se på tiggare och tiggeri. Ett femte sätt att förstå varför personer tigger är att se tiggeri som en konsekvens av asymmetrier i medborgarskap, att det är en ojämlig fördelning av rättigheter och skyldigheter i Storbritannien. De menar att det finns en motsägelse eller asymmetri mellan hur social lagstiftning alltmör upprätthåller sociala skyldigheter, som att söka jobb och att vara oberoende, samtidigt som den sociala lagstiftningen begränsar personers sociala rättigheter, som att få bidrag och social omsorg. Asymmetriskt medborgarskap är applicerbart på dem som tigger om tiggarnas erfarenheter är att välfärdsstaten förföljer snarare än beskyddar. Dean och Gale pekar på obalansen mellan individens skyldigheter och rättigheter i välfärdsstaten, och menar att tiggare är en symbol för denna motsägelse (Dean & Gale 1999).

Dessa fem förståelser av tiggeri handlar alla om tiggares förhållande till samhället. I artikeln används det engelska begreppet citizenship, här översatt till medborgarskap men som även kan ha betydelsen invånare i samhället och alltså inte bara statsmedborgare. Ingen av de två brittiska artiklar vi läst går närmare in på vilka tiggare i Storbritannien de utgår från. Det betyder att de kanske inte är utländska EU-medborgare. Gällande vår undersökning är det intressant att relatera till vilket förhållande tiggare som är utländska EU-medborgare i Sverige har till det omgivande samhället.

Vi har reflekterat över om de här brittiska undersökningarna är överförbara till vår undersökning av föreställningar kring tiggeri i Göteborg idag. Förutom vilka individer man beskriver som tiggare, är det faktum att studierna är från 1999 och 2000 och därför kanske inte speglar tiggeri i Storbritannien idag förstås också viktigt att ha med i tankarna. Det gäller även att skillnader i lagstiftning kring tiggeri och hur man åtgärdar sociala problem generellt i Sverige och Storbritannien kan skilja sig åt. Vi ser att båda brittiska artiklarna i grunden handlar om föreställningar kring tiggeri och kategorisering av människor. Presentationen av olika förståelser av tiggeri som fenomen i ett modernt västerländskt samhälle och utifrån ett välfärdsperspektiv gör undersökningarna relevanta i förhållande till vår studie.

3.2 Fattigdom och utanförskap

För vår undersökning om föreställningar om tiggeri som fenomen anser vi det svårt att komma ifrån forskning som handlar om fattigdom, vilka konsekvenser det kan få och hur människor kategoriseras utifrån det. Mycket forskning visar på att det finns en tydlig koppling mellan fattigdom och utanförskap.

Christian Kroll och Helena Blomberg (2010) menar att kunskap om socialarbetares uppfattningar och attityder i socialpolitiska frågor är viktiga att studera eftersom de tror att det kan vara av betydelse för utformningen av det sociala arbetet. I tidningen Socionomen har Kroll och Blomberg publicerat artikeln ”Socialarbetares syn på fattiga, arbetslösa och ökade krav på klienterna i Sverige och Finland”. De utgår från en studie som genomfördes hösten 2007. Kroll och Blomberg analyserar de delar av studien som berör uppfattningar om orsaker till fattigdom, uppfattningar om arbetslösa samt attityder till ökade krav på socialarbetares klienter. Kroll och Blomberg har bland annat undersökt om socialarbetarna har strukturella eller individualistiska förklaringar till fattigdom och arbetslöshet. De skriver att socialarbetare i Sverige och Finland traditionellt har en strukturell syn på sociala problem, att individen inte i första hand anses vara ansvarig för sin problematik. Men Kroll och Blomberg menar att de genom studien också kan se att en del socialarbetare betonar klientens individuella egenskaper och eget ansvar över sin situation. Det fanns ingen dominerande attityd till att öka kraven på klienterna. Kroll och Blomberg såg dock att socialarbetare som har individualistiska uppfattningar uppvisar ett klart starkare stöd för ökade inslag av skyldigheter och sanktioner mot klienterna än de med en mer strukturell syn (Kroll & Blomberg 2010).

Föregående artikel är intressant utifrån att den presenterar socialarbetares föreställningar och förklaringsmodeller till fattigdom. Den poängterar också vikten av socialarbetares attityder i socialpolitiska frågor för utformningen av det sociala arbetet. Vi anser det vara relevant att kunna dra paralleller mellan föreställningar kring fattigdom generellt och föreställningar kring tiggeri som fenomen.

I ”Fattigdom och social exkludering i ett utvidgat EU” beskriver Anne Christine Lyder Andersen konsekvenser av EU:s största utvidgning, av sammanlagt 12 nya medlemsstater 2004 och 2007. De nya medlemsstaterna är till största delen fattigare än de gamla. Utvidgningen har på så vis medfört en större skillnad mellan de rika och de fattiga medlemsstaterna i EU. Lyder Andersen menar att fattigdom och social exkludering hänger tätt samman. Men det finns ingen fast gräns för fattigdom, utan det beror på vilket fattigdomsbegrepp och vilken gräns man använder. Enligt Lyder Andersen finns det många dimensioner av fattigdom och social exkludering, som exempelvis att man inte har tillgång till arbetsmarknaden, utbildning, hälsa och bostad. Social exkludering är alltså mer än ekonomisk fattigdom, det handlar om faktorer som begränsar möjligheten till att vara delaktig i samhället. Lyder Andersen förklarar att anknytning till arbetsmarknaden är bland de viktigaste

faktorerna för att bekämpa fattigdom och social exkludering. Integrering av socialt exkluderade in på arbetsmarknaden är viktigt för att skapa ekonomisk tillväxt. Det är alltså lika viktigt ekonomiskt som socialt för samhället att bekämpa social exkludering (Lyder Andersen 2010).

Lyder Andersens (2010) undersökning belyser orsaker och åtgärder till fattigdom och synen på social exkludering ur ett EU-perspektiv. Detta kan relateras till begreppet utanförskap som Alm et al. (2011) använder i sin forskning. De menar att i Sverige är utanförskap ofta kopplat till att ha försörjningsstöd, men framförallt till att stå utanför arbetsmarknaden, vilket det kan finnas olika anledningar till att man gör. De skriver att i europeisk forskning brukar ekonomisk fattigdom och att vara utanför arbetsmarknaden framhållas som de mest centrala dimensionerna av social exkludering. Precis som Lyder Andersen (2010) skriver menar författarna att en förankring på arbetsmarknaden på många sätt är en förutsättning för att få en förankring på andra områden i livet, som boende, familj och konsumtion. De beskriver ett livscykelperspektiv och menar att människors livschanser påverkas av olika typer av individuella resurser både i barndomen och i vuxen ålder. De framhåller att även strukturella och institutionella förutsättningar påverkar livschanser i relation till utanförskap (Alm et al. 2011). Författarna tar alltså upp sambandet mellan fattigdom och utanförskap och samspelet av faktorer som påverkar. För oss är kopplingen till både arbetsmarknad och ekonomisk fattigdom intressant, i förhållande till föreställningar om orsaker och åtgärder till tiggeri.

I vår sista del av presentationen av tidigare forskning fokuserar vi på forskning kring romer, och framförallt föreställningar kring romer. Som vi tidigare framhållit har uttalanden, i media och i rapporter som gjorts, kring tiggares situation i Göteborg till stor del hängt samman med en debatt kring romers situation (Göteborgs Posten b 2012; Nyzell & Mårtensson 2010). Romer är en folkgrupp som på många sätt kan ses som drabbade av fattigdom och utanförskap. Irka Cederberg (2010) beskriver i boken "Född fördömd" romers historia av förföljelse, en utsatthet som är påtaglig fortfarande idag. Hon gör en historisk beskrivning av romer i världen från rötterna i Indien, till folkgruppens spridning till Europa och Sverige, med utrensning, tvångsassimilering och misstänksamhet som diskriminerande förhållningssätt. Hon drar historiska paralleller mellan antisemitism (fientlighet mot judar) och antiziganism (fientlighet mot romer). Cederberg menar att både judar och romer historiskt har setts som främmande folk och omgett av mytbildning, men att det inte finns något europeiskt skuldmedvetande gentemot romerna. Därför har det inte ansetts viktigt att bekämpa fördomar mot romer på samma sätt som mot judar. En viktig aspekt är också att romerna inte har någon gemensam stat att "gå tillbaka till" för att få moraliskt stöd. Rasismen mot romer har på så vis kunnat spridas ostört. En fördom som framhålls är att romer har "vandringen i blodet". Men Cederberg menar att nomadlivet sällan har varit frivilligt, oftast har romer jagats iväg av t ex grannar och myndigheter, även i Sverige. Hon skriver att det finns tecken på att antiziganismen har ökat de senaste 20 åren i Europa. Den ökade antiziganismen hänger samman med EU:s utvidgning och fri rörlighet för EU-medborgare. Den ekonomiska krisen i Europa har drabbat romer mer än många andra folkgrupper. Som exempel ges hetskampanjer som fördes i media mot romer, framförallt i brittiska tidningar, i samband med att EU 2004 utvidgades. Cederberg menar att de stora förhoppningarna om bättre livsvillkor som fanns hos romer inte infriades, och att romer i Europa fortfarande är lika fattiga och marginaliserade. Olika rapporter som utkommit under 2000-talet bekräftar att romerna i Europa är bland de fattigaste och ofta lever under extremt svåra förhållanden och att den fria rörligheten för EU-medborgare inte fungerar för romer. Romer kommer till andra EU-länder för att få en drägligare tillvaro, men ofta blir de tiggare på gatorna i stora städer. Cederberg framhåller att tiggeri är ett ökande problem som ännu inte har någon lösning (Cederberg 2010). Cederbergs

forskning om föreställningar kring romer är intressant utifrån kopplingen hon gör till fattigdom generellt och tiggeri specifikt.

Anna Pusca (2012) har skrivit "Eastern European Roma in the EU - Mobility, Discrimination, Solutions", som också handlar om romer i relation till fattigdom och utanförskap. Intressant med hennes bok är fokuset på föreställningar kring hur romers utsatthet ska åtgärdas. Pusca redogör precis som Cederberg (2010) för romers situation historiskt men fokuserar på romers situation idag i förhållande till EU. Hon pekar på hur romers situation ofta beskrivits som ett problem gällande framförallt östeuropa och att även lösningen ska finnas där, att det inte har med västeuropa att göra. EU har sakta gått framåt i arbetet med att skapa ramar för integrering av romer i samhället och som skydd mot antiziganism. I och med utvidgningen av EU 2004 och 2007 fanns idén kvar om att östeuropéer, och främst romer, inte hör hemma i västeuropa. Att östeuropéer skulle söka bättre möjligheter i de rikare länderna, som den fria rörligheten ger möjlighet till, var svårt att acceptera. Pusca tar upp exempel på restriktioner mot och deportationer av romer som skett i Europa, bland annat i Italien 2007 och Frankrike 2010. Det handlar om tydliga tendenser att vilja minska invandring generellt, men också ökande diskriminering mot just romer, vilket är ett allvarligt problem i Europa idag. Antiziganism och hur rättigheter för EU-medborgare ska skyddas, t ex genom fri rörlighet, har förts upp på agendan och EU har skapat ramverk för samarbete kring att förbättra romers situation i Europa (Pusca 2012). Cederberg (2010) menar att ledande EU-politiker har velat att den romska frågan ska hanteras på nationell nivå. Enligt Pusca (2012) har mycket av riktlinjerna gällande skydd för minoriteter i EU riktat sig mot de östeuropeiska länderna, vilket sänder signaler om att västländerna skulle vara immuna mot konflikter.

Romer uppfattas genomgående i forskning som ett problem som behöver en radikal lösning, enligt Cederberg (2010). Hon skriver att den ökande antiziganismen till stor del handlar om kunskapsbrist. Romer beskrivs i den forskning vi presenterar till stor del vara utsatta av diskriminering som leder till fattigdom och utanförskap. Det handlar alltså om föreställningar kring och kategorisering av människor, vad det kan leda till och föreställningar kring åtgärder. Utifrån det anser vi att föreställningar kring romers situation är relevant i förhållande till föreställningar kring tiggeri som fenomen i Europa och i Göteborg idag.

4. Metod

4.1 Undersökningsmetod

Vetenskapliga metoder används på ett systematiskt sätt för att nå kunskap. Metoder kan aldrig vara ett neutralt redskap (Thomassen 2007), vilket innebär att vilken metod vi än väljer att använda finns det för- och nackdelar för utgången av resultatet. Vi har valt att använda kvalitativa intervjuer som metod i vår undersökning som redskap för att få svar på våra frågeställningar (Bryman 2011). En kvalitativ forskningsintervju handlar om att utgå från människors berättelser, deras tankar och funderingar är grunden. Kunskap produceras på så vis genom interaktionen mellan den som intervjuar och den som blir intervjuad (Kvale 2009).

Till skillnad från den kvantitativa forskningsstrategins positivistiska, förklarande och objektiva syn på vetande kan den kvalitativa forskningsstrategin förknippas med en tolkande kunskapssyn. Det handlar om att tolka meningen i något utifrån dess kontext. Vi vill försöka förstå socialarbetares föreställningar om tiggeri snarare än att förklara dem. Vi tror inte att det går att hitta en objektiv sanning genom en undersökning som utgår från människors individuella uppfattningar, på så vis utgår vi från en konstruktivistisk syn på vetande. Den konstruktivistiska synen innebär att man utgår från att det inte bara finns en möjlig framställning av verkligheten (Thomassen 2007).

När det gäller teorins roll i vår studie har vi låtit materialet styra användningen av teori. Vi ansåg att om vi fastslog vilken teori vi ville använda för analysen innan genomförandet av intervjuerna skulle vi begränsa oss för mycket. Vi skulle då riskera att ställa ledande frågor och att låsa fast oss vid vissa tolkningar redan under intervjutillfället. Vi har alltså inte valt en deduktiv användning av teori. En kvalitativ undersökning är ofta induktiv, vilket betyder att de data man samlat in styr användningen av teori och begrepp (Bryman 2011). Induktiv metod handlar om att vi utgår från det vi ser och observerar, och vi låter teoretiskt perspektiv för analys av materialet styras utifrån vårt insamlade material (Thomassen 2007). Men vi gjorde förstås inte insamlingen av vår empiri helt förutsättningslöst. Vi har med oss vår förförståelse om ämnet och förkunskap om teorier och begrepp, vilket påverkar undersökningsprocessen på olika sätt. Det finns ingen tydlig gräns mellan deduktiv och induktiv användning av teori, eftersom insamlande av data och teoretisk reflektion inte sker var för sig. Snarare finns det ofta en rörelse fram och tillbaka mellan data och teori, och på så vis växer förståelsen fram (Bryman 2011).

4.2 Urval och avgränsningar

Utgångspunkten i vår uppsats är socialarbetare i Göteborg som kommer i kontakt med tiggare i sitt yrke och syftet är att studera socialarbetares föreställningar om tiggeri. Vi valde alltså att endast intervju socialarbetare i vår undersökning. Vi är medvetna om att det finns andra professioner som kommer i kontakt med personer som tigger i Göteborg men vi valde att avgränsa oss till att intervju socialarbetare för att på så vis kunna gå lite mer på djupet snarare än att få en bredd. Våra respondenter representerar olika verksamheter inom det sociala arbetet i Göteborg, så som olika idéburna organisationer och kommunalt anställda. De kommunalt anställda representeras av både myndighetsutövare och icke myndighetsutövande kommunalt arbete. Utbildningsbakgrund var inget vi tog hänsyn till i vårt urval, några är socionomer men inte alla. Det viktiga var att de alla utför socialt arbete och att de i arbetet kommer i kontakt med tiggare. Vårt urval består av sju respondenter. Vi upplever att intervjuerna gett oss ett bra och omfattande material för att göra tolkning och analys. Vi upplever också att sju respondenter för vår undersökning var ett lagom stort urval med tanke

på vår tidsram (Kvale 2009).

För att få tag på respondenter gjorde vi ett bekvämlighetsurval samt ett snöbollsurval. Att göra ett bekvämlighetsurval innebär att våra respondenter blev de som vi förstod jobbade med frågan och som var villiga att delta i vår undersökning. I vissa fall hittade vi våra respondenter genom att göra ett snöbollsurval. Denna urvalsmetod är ett slags bekvämlighetsurval vilket innebär att vi använde någon eller några av de respondenter vi intervjuat för att få tag på ytterligare respondenter. Att vi valde denna urvalsmetod beror på att det är en begränsad mängd socialarbetare som kommer i kontakt med personer som tigger i Göteborg och att det är svårt att veta som utomstående vilka som faktiskt gör det. Dessa två sätt att få tag på respondenter innebär att resultaten inte går att generalisera, eftersom urvalet inte är slumpmässigt och för att vi inte kan veta om urvalet är representativt för alla socialarbetare som kommer i kontakt med tiggare i Göteborg (Bryman 2011). Vi är dock inte ute efter att generalisera resultaten utan snarare att få fördjupad förståelse genom att presentera och tolka respondenternas beskrivningar (Bryman 2011).

4.3 Genomförande

Vi började vårt arbete med att läsa på om ämnet, till en början främst dagstidningsartiklar för att få ett grepp om de senaste månadernas diskussioner som förts om tiggeri i Sverige och även mer specifikt gällande Göteborg. Att ta del av debatten som förts hjälpte oss i processen att specificera vårt syfte och våra frågeställningar. Det gav oss också en första inblick i vilket arbete som görs med tiggare i Göteborg och vilka personer som kunde vara lämpliga att kontakta. Vi tog kontakt med några socialarbetare, främst via mail, som vad vi förstod arbetade med tiggeri i Göteborg. Vissa av de vi kontaktade hänvisade oss vidare till andra personer de ansåg mer lämpliga att intervjua.

Parallellt med att boka in intervjuer och leta efter lämpliga intervjupersoner fortsatte vi att läsa på om ämnet. Förutom i dagstidningsartiklar läste vi tidigare forskning i ämnet. Den tidigare forskningen sökte vi med hjälp av de svenska universitetsbibliotekens gemensamma sökkatalog; sökkataloger för svenska forskningspublikationer och internationella databaser inom socialt arbete och sociologi. Sökorden vi använde var främst olika former av "tiggeri" (eller engelskans "beggary"), och i kombination med sökord som "social*", "attityd*", "eu" och "romer". Vi var alla tre delaktiga i att läsa tidigare forskning och vi gjorde ett gemensamt urval av vilken forskning vi skulle fördjupa oss mer i. Arbetet med att ta till oss tidigare forskning fortsatte under hela uppsatsarbetet. Under arbetets gång såg vi nya infallsvinklar och fick idéer som ledde till nya saker att läsa om. Vår förståelse av ämnet fördjupades på så vis genom rörelsen mellan data och teori, som vi tidigare beskrev (Bryman 2011).

Vi skapade en semistrukturerad intervjuguide med tre teman (se bilaga 1). Ett tema handlade om vilket arbete som utförs och på vilket sätt socialarbetaren möter tiggare, det var tänkt som en inledning till samtalet och som en grund för att få svar på vilka föreställningar personen har om tiggeri. Intervjuguidens andra två teman var utifrån vår andra och tredje frågeställning. Till varje tema formulerade vi frågor. Vi valde att inte ha en helt strukturerad intervjuguide för att vi ville vara öppna för det som intervjupersonen säger, och att våra följdfrågor skulle komma utifrån det personen säger snarare än utifrån en mall. Att skriva en intervjuguide tyckte vi var relevant för att tänka igenom vilka frågor som gör att vår intervjuperson känner sig bekväm med att prata med oss, och för att vi säkert skulle få svar på våra frågeställningar. Vår intervjuguide gjorde det också lättare för oss att i intervjusituationen hålla oss till ämnet (Bryman 2011; Kvale 2009). Att tillsammans skriva intervjuguiden gjorde att vi i förväg tänkte igenom hur vi skulle ställa frågorna och att minimera risken att frågorna skulle bli allt

för ledande eller misstolkas. Vi försökte skriva öppna frågor för att på så vis underlätta för respondenterna att svara med sina egna ord och inte bara det vi förväntar oss att få som svar (Bryman 2011). Innan vi genomförde intervjuerna testade vi att ställa våra frågor till två kurskamrater och hade en diskussion tillsammans med dem för att få respons på intervjuguiden. Det var bra att höra hur personerna reagerade på våra formuleringar, det ledde till att vi gjorde några förändringar i intervjuguiden (Dalen 2007).

Till varje person skickade vi några dagar innan respektive intervjutillfälle ett mail med förtydligande om uppsatsens syfte och frågeställningar, praktisk information gällande intervjun och om riktlinjer för deltagandet, t ex hur vi säkrar intervjupersonens anonymitet (se bilaga 2). Vi ansåg det inte nödvändigt att ge intervjupersonerna hela intervjuguiden och ville också undvika allt för tillrättalagda eller inövade svar. Varje intervju var 50-90 minuter lång. Intervjuerna genomfördes i de flesta fall på intervjupersonernas arbetsplats, men två av intervjuerna genomfördes i grupprum tillhörande Göteborgs Universitet.

Under hela arbetets gång har vi jobbat mycket alla tre tillsammans för att alla ska kunna vara delaktiga, för att kunna diskutera ämnet generellt och var vi är i arbetsprocessen. Men vi bestämde oss för att vara två vid varje intervjutillfälle. En av oss hade då huvudansvar för att leda intervjun, och den andra var med och lyssnade och förde stödanteckningar, men kunde även ställa följdfrågor. Vi valde att inte medverka alla tre vid intervjuerna på grund av att vi ville få ett balanserat samtal och minimera risken för att få en skev maktasymmetri som kan förekomma mellan den som intervjuar och den som intervjuas (Kvale 2009). Att inte samma personer har medverket vid alla intervjutillfällen och att vi har lett olika intervjuer gör förstås att varje intervjutillfälle skiljer sig från de andra. Att vi använt en semistrukturerad intervjuguide medverkar också till att vi inte har ställt exakt samma frågor vid alla intervjutillfällen. Det viktigaste var att utgå från intervjuguidens tre teman vid intervjuerna för att få svar på våra frågeställningar. Frågorna i våra teman hade som syfte att fungera som hjälp och stöd till vidare frågor att ställa. Varje intervju ser vi som unik. Vårt syfte är att låta varje persons berättelse komma fram, eftersom det är det som ger en bild av personens syn på tiggeri.

Vi spelade in alla intervjuer. Vi delade upp arbetet så att den av oss som inte medverkade vid en intervju var den som efteråt transkriberade intervjun. På så vis fick alla tre strax efter intervjutillfället ta del av intervjun. Transkriberingen blev den första bearbetningen av materialet. Efter intervjun hade vi ofta diskussioner om spontana tankar och reflektioner, vilket även kunde komma under transkriberingen. Transkribering är en tidskrävande process, men vi värdesatte att ha respondenternas alla ord och formuleringar i text inför vår tolkning och analys av materialet (Kvale 2009). Vi valde att inte skriva ut respondenternas exempelvis paus och suckar i transkriberingen eftersom det var innehållet i det sagda vi ville ha fokus på, men ibland skrev vi ut att personen skrattade när det kändes relevant för det personen pratade om.

4.4 Etiska överväganden

Det finns alltid många etiska aspekter att tänka på genom hela arbetets gång. Det handlar i stora drag om att se till att undersökningspersonerna inte tar skada av undersökningen, att deltagarna ska ha samtyckt till att vara med, att man inte ska inkräkta på enskilda individers privatliv och inte ge falska bilder av förhållanden genom att exempelvis undanhålla information. Utifrån detta finns det fyra etiska principer som inom forskningen anses grundläggande att ta ställning till. Det är informationskrav, samtyckeskrav, konfidentialitetskrav och nyttjandekrav (Bryman 2011).

Vi har fått göra etiska övervägningar även i början när vi skulle specificera vårt syfte med undersökningen och vilken målgrupp som skulle vara våra respondenter. Det är extra viktigt att fundera över etiska frågor när man vill undersöka livsförhållanden hos människor som kan tänkas vara utsatta eller känsliga. Vi funderade över om vi skulle intervjua personer som tigger, det skulle ha varit intressant och relevant. Men vi insåg att det skulle innebära en del etiska svårigheter med tanke på att det är en utsatt grupp och att det skulle kunna innebära en kränkning eller intrång i personens livssituation. Vi tror också att det skulle kunna vara svårt och tidskrävande att få kontakt med personer som tigger som är villiga att ställa upp på intervju. Utifrån vår uppfattning att många av tiggarna i Göteborg idag är utländska EU-medborgare hade vi även behövt använda oss av tolk.

Enligt samtyckeskrauet är det viktigt att alla deltagare ställer upp frivilligt. Våra intervjupersoner fick en förfrågan och information om syftet med vår undersökning och hade alltså möjlighet avböja att medverka efter att ha tagit ställning till deltagarvillkoren. Vi informerade bland annat om att respondenten är anonym och att vi kommer att spela in intervjun för vår egen skull och att allt material kommer att raderas när uppsatsen är godkänd (Kvale 2009). På så sätt uppfylls både informationskravet och nyttjandekravet (Bryman 2011).

Anonymiteten är en viktig aspekt att ta ställning till. Konfidentialitetskravet handlar om hur vi säkrar deltagarnas anonymitet, genom att i uppsatsen exempelvis inte nämna intervjupersonens namn eller var den arbetar. Detta för att säkra anonymiteten men också för att inte ge sken av att vi hyllar eller eventuellt pratar ner specifika verksamheter. Vi skriver att det är socialarbetare i Göteborg och i grova drag vilken typ av verksamheter de kommer ifrån, för att det känns relevant att få en generell uppfattning om vilken typ av arbete som görs i Göteborg riktat mot personer som tigger. Att vi i urvalsprocessen av respondenter delvis har utgått från intervjupersoners tips på andra personer att intervjua bidrar till en svårighet att helt säkerställa personernas anonymitet. Att intervjupersonerna är anonyma och fick information om det i förväg är viktigt för att de skulle känna sig fria att prata utifrån sina egna uppfattningar och minska risken för att de begränsar sig till att ge en viss förväntad bild av organisationen de arbetar för. Vi har valt att benämna våra respondenter med A, B, C, D, E, F och G för att anonymiteten ska säkerställas. Eftersom vi inte analyserar vårt material utifrån ett genusperspektiv anser vi det inte heller relevant att kategorisera respondenterna efter könstillhörighet. Vi har därför valt att använda begreppet hen istället för han eller hon.

I vår undersökning är det viktigt att vi tänker på hur vi framställer både socialarbetarna och tiggarna. Därför är en viktig del av undersökningsprocessen att balansera mellan vårt intresse av att komma åt värdefull kunskap samtidigt som vi visar respekt för respondentens integritet (Kvale 2009). Vi är också medvetna om att vi genom denna uppsats riskerar att reproducera de normer som finns genom att använda begrepp som tiggare eller romer.

4.5 Förförståelse

Vår förförståelse är de uppfattningar och kunskaper vi hade om tiggeri innan vi påbörjade vår studie (Thomassen 2007). Som så många andra som bor i en storstad så har vi alla tre erfarenhet av tiggeri genom att vi ser dem på stan. Som vi skrev i inledningen har vi också erfarenhet av tiggeri i länder där tiggeri är mycket mer utbrett än i Sverige. Denna erfarenhet kan ligga till grund för det intresset vi har idag, men också till vår inställning till ämnet. I vår förförståelse om tiggeri finns uppfattningar som ger oss förväntningar och antaganden. Vi påstår varken att det är positivt eller negativt i sammanhanget, men vill ändå lyfta upp att det

omedvetet kan styra våra handlingar, så som tyst kunskap kan göra (Thomassen 2007). För vi har alla tre föreställningar som gjort att vi valt att skriva om just detta ämne och som påverkat vilken vinkel uppsatsen fått. Detta skulle kunna exemplifieras genom att vi utgår ifrån att det är ett socialt problem och att människorna som tigger är fattiga och utsatta. Vi menar alltså att vi inte har gått in i uppsatsskrivandet förutsättningslöst, för det anser vi inte är möjligt. Vi hoppas att vi genom att ha diskuterat öppet med varandra om de föreställningar vi har gentemot tiggare, romer, socialarbetare och vissa särskilda verksamheter har gjort att de föreställningar vi har medvetandegjorts. Därmed har förhoppningsvis risken minskat att det påverkar vårt resultat.

4.6 Reliabilitet och validitet

Det är inte lika lätt att mäta reliabilitet och validitet för kvalitativ forskning som för kvantitativ eftersom de begreppen på många sätt handlar om mätning. Ett alternativt sätt att bedöma kvaliteten på kvalitativ forskning är genom tillförlitlighet och äkthet. Tillförlitlighet handlar t ex om att skapa trovärdighet genom att följa de forskningsregler som finns, vilket vi anser att vi har gjort. Att andra forskare kan granska processen och att försöka säkerställa att ens egna värderingar inte påverkat för mycket. Äkthet handlar om att försöka ge en rättvis bild av åsikterna hos undersökningspersonerna. Det handlar alltså om vilka konsekvenser forskningen kan få (Bryman 2011).

Reliabilitet handlar i kvantitativ forskning om att resultatet i undersökningen blir den samma om undersökningen skulle genomföras på nytt vid en annan tid och av en annan forskare. I vår kvalitativa forskning handlar det om ifall intervjupersonerna kan komma att förändra sina svar under en intervju och om de kommer ge olika svar till olika intervjuare. Reliabiliteten hos oss som intervjuare handlar om ifall vi på något vis har påverkat intervjusvaren, exempelvis om vi har ställt ledande frågor. Intervjuguiden och övriga förberedelser inför intervjuerna har varit till hjälp för oss att vara reliabel som intervjuare. Självklart kan dock reliabiliteten påverkas eftersom vi alla har olika förståelse och inställning. Att hålla i en intervju är en konstform, så personkemi och samtalskunskaper kan självklart påverka (Kvale 2009). Vi är tre som genomför studien och har varit två personer närvarande vid intervjutillfällena och alla varit ansvariga vid olika intervjuer. Det är därmed möjligt att våra intervjusvar hade blivit annorlunda beroende på vem av oss som ställt frågan eller närvarat vid intervjuerna. Som vi tidigare nämnt kan vår urvalsprocess även ha påverkat resultatet och därmed reliabiliteten då vi gjort ett snöbollsurval. Respondenterna kan ha hänvisat oss till personer som har liknande syn som de själv har. Reliabilitet innebär även huruvida mätinstrumenten som använts i studien är rätt hanterade, så som transkribering (Kvale, 2009). Vi har transkriberat intervjuerna enskilt, men har läst igenom varandras transkriberingar för att uppnå så hög reliabilitet så möjligt. Genom att noggrant synliggöra sin empiri och sina resultat leder detta till en högre reliabilitet.

Validitet i kvalitativa studier handlar om att få fram ett resultat som speglar uppsatsens syfte och frågeställningar, alltså att man undersöker det som man syftar till att undersöka och att ämnet inte frångås (Kvale 2009). Vi anser att det främst gäller kvaliteten på själva intervjuerna eftersom vårt resultat i vår undersökning bygger främst på det empiriska material vi fått genom intervjuer med våra respondenter. Vi tror att vår semistrukturerade intervjuguide med övergripande teman och många öppna frågor kan ha bidragit till att ge oss utförliga beskrivningar och uppriktiga svar. Vi upplever att respondenterna under intervjutillfällena getts tid för reflektion och genom att de försäkrats anonymitet inte har begränsat sina svar. Att vi spelade in intervjuerna avlägsnar risken att glömma bort delar av intervjusvaren och minskar risken för misstolkningar (Kvale 2009). För att ytterligare stärka vår studies validitet

har vi valt att bifoga vår intervjuguide för att ge andra personer möjlighet att bedöma materialet, detta för vår studies genomsynlighet.

4.7 Val av analysmetod

Vi började med att transkribera intervjuerna inför vårt arbete med materialet och redan då startades en analysprocess. När transkriberingarna var gjorda läste vi igenom materialet för att få en överblick. Därefter sammanställde vi övergripande de likheter och skillnader som våra respondenter sagt och vad som kändes extra intressant. Utifrån det valde vi ut 6 teman som vi kunde sammanställa vårt material under. Dessa teman var: syn på tiggeri och tiggare, orsaker, åtgärder, organiserat eller inte, professionellt handlingsutrymme och privat handlingsutrymme. Vi läste sedan igenom materialet igen och strök under det som var viktigt och skrev i marginalen nyckelord för att övergripande se vad som sades i texten, detta kallas meningskodning. Enligt Kvale (2009) handlar meningskodning om att hitta meningen med det sagda. Meningskodning används också för att bryta ner och kategorisera datan (Kvale 2009). När det arbetet var klart skrev vi ner en sammanfattning av vad varje person sagt under varje tema och började kort skriva ner hur vi skulle kunna analysera det. Dessa sex teman mynnade efter bearbetning ut i tre teman som vi sedan även använder när vi presenterar resultat och analysen. Vi kallar dessa tre teman: tiggares situation och tiggeri som fenomen, orsaker till tiggeri och åtgärder till tiggeri. Under dessa tre teman finns även underrubriker för att det ska bli lättförståeligt och lättläst.

Eftersom vi tror att det inte finns en sanning, letar vi heller inte efter en sådan. Vi fokuserar snarare på att hitta skillnader, nyanser och paradoxer. Med tanke på att vi gör en tolkande analys är det viktigt att tänka på att vi har makten att tillskriva intervjupersonernas uttalanden mening. Vi tänker att detta blir en etisk fråga som gäller både användandet av teori och vår förståelse och fördomar, att det är viktigt att inte köra över intervjupersonens verklighet (Kvale 2009).

5. Teoretiska utgångspunkter

Vi kommer nedan att beskriva de teoretiska utgångspunkter vi har för vår studie. Först beskriver vi socialkonstruktivism som är vår övergripande teoretiska utgångspunkt, och två begrepp som vi ansåg relevanta: normer och kategorisering. Därefter kommer vi beskriva nyinstitutionalistisk teori.

5.1 Socialkonstruktivism

Vad man har för teoretisk utgångspunkt har betydelse för hur man väljer att tolka och förstå empiri i en undersökning. Som vi tidigare nämnt så har vi en socialkonstruktivistisk syn på samhället och vetande. Enligt den socialkonstruktivistiska synen är ingenting i samhället objektiv fakta utan det finns flera sätt att tolka, förklara och förstå olika fenomen i samhället (Thomassen 2007). Därmed menar vi att det finns olika sätt att tolka och förstå socialarbetarnas föreställningar om tiggeri som fenomen. Fenomen i samhället ses enligt den socialkonstruktivistiska teorin som konstruerade genom socialt samspel. Allt i samhället tillskrivs betydelser och innebörder genom social interaktion mellan människor. Vad olika fenomen tillskrivs för betydelser styrs av rådande normer och värderingar i samhället. Allt är format av människor och förändras också av människor (Sahlin 2002).

Att något är socialt konstruerat innebär inte att det inte är verkligt, att det inte finns. Det existerar just därför att vi anser att det existerar. Sociala problem, exempelvis, finns eftersom de upplevs och beskrivs som problem. Vad som ses och uppfattas som sociala problem kan vara olika och kan förändras med tiden, så som vi nämner i bakgrunden. Att beskriva något som ett problem innebär också att man anser att det är något som man borde göra någonting åt (Sahlin 2002).

Genom att ha socialkonstruktivistisk teori som utgångspunkt kan man undersöka hur föreställningar byggs upp och reproduceras. Genom att se fenomen som konstruktioner kan man problematisera sådant som tas för givet, exempelvis arbetsmetoder som anses vara bra för att åtgärda ett socialt problem. Uppfattningar om hur sociala problem bäst åtgärdas är också grundade i normativa föreställningar (Sahlin 2002). I nästa del av våra teoretiska utgångspunkter går vi därför in mer på hur föreställningar formas utifrån normer och kategorisering.

5.1.1 Normer

Socialt arbete har många och komplexa dimensioner, som vi inledningsvis berörde. Socialt arbete har på många sätt starka kopplingar till normer och värderingar, eftersom arbetet formas av hur man tror man bäst kan hjälpa andra människor. Idéburna organisationer utgår ofta i sitt arbete från en gemensam uppfattning om hur man bäst hjälper människor. När det gäller socialt arbete i myndigheter där arbetet i stor utsträckning styrs av lagstiftning, är det normer gällande lagstiftningens definiering av uppdraget som påverkar. Lagar kan på så vis ses som normer som har formaliserats. Men oavsett verksamhetens utformning kan man inte bortse från att informella uttalade normer hos den enskilda socialarbetaren har betydelse för det praktiska sociala arbetet (Svensson 2007).

Normer kan ses som regler för hur jag som individ bör handla i olika situationer. Normer är ofta förbundna med sanktioner som gör att man strävar efter att följa normerna. Genom att inte följa normer riskerar jag att förlora min legitimitet och därmed hamna utanför det

normala (Meeuwisse 2007). I varje sammanhang finns både normalitet och avvikelse. Ofta märks inte vilka normer som råder förrän någon i sammanhanget avviker från normen. Avvikelser från normaliteten kan ses som hotande, men också som en förutsättning för förändring (Svensson 2007).

Vi socialiseras in i att så långt som möjligt följa det som anses vara det normala. Det handlar om att tänka och agera så som vi uppfattar att det förväntas av oss. Vad som anses vara normalt förändras och är beroende av både tid och situation. Ur ett sociologiskt perspektiv kan normer ses som det kulturellt önskvärda, och vilka normer som råder beror alltså på det kulturella sammanhanget. Dessutom kan olika normer och uppfattningar finnas samtidigt i ett samhälle. Detta kan ses som att det skapas en dynamik av ständigt prövande av normer. Det betyder till exempel att socialt arbete har haft olika fokus i olika tider. Det kan vara lättare att se på normer ur ett historiskt perspektiv än att se på vilka normer som finns idag (Svensson 2007).

Ur ett sociologiskt perspektiv, och utifrån begreppen normalitet och avvikelse, kan det sociala arbetets roll ses som bland annat att få avvikande personer att följa samhällliga normer. Detta sker till exempel genom att sanktionera avvikande beteenden. På så vis har socialt arbete element av en kontrollerande funktion. Parallellt med detta innebär socialt arbete att stå på de svaga och marginaliserades sida. Det gör att rollen som socialarbetare kan ses som både komplex och svår att hantera (Östnäs 2007).

5.1.2 Kategorisering

Uppdelning av normala och avvikande ligger nära begreppet kategorisering. Sortering av människor i olika kategorier har alltid varit centralt inom socialt arbete. Social kategorisering handlar om hur gränser och skillnader skapas och upprätthålls, genom institutionalisering av motsatspar, som exempelvis normal-onormal, medborgare-utlänning, skötsamma-missanpassade. Det finns en maktaspekt i detta då denna typ av uppdelning av människor innebär att den ena gruppen kan kontrollera resurser som den andra gruppen inte har tillgång till (Meeuwisse 2007).

Inom socialt arbete kan kategoriseringen av människor syfta till att särskilja olika typer av sociala problem för att kunna ge olika kategorier olika typ av behandling eller åtgärder. På 1800-talet när fler problem och grupper upptäcktes började de olika kategorierna definieras mer precist och specialiserade institutioner upprättades för att hantera de olika grupperna. Under denna tid var kategorisering som värdiga och ovärdiga fattiga aktuell. Värdiga fattiga ansågs som skötsamma och förtjänade därför hjälp, medan ovärdiga fattiga sågs som djuriska, slappa och arbetsovilliga. Att åtgärder skulle anpassas efter specifika kategorier innebar också att olika klientgrupper skulle hållas isär. Värdiga och ovärdiga skulle inte beblandas. Detta är exempel på hur skapandet av avvikare, eller outsiders som Swärd (2007) benämner det som, kan ses som en viktig del inom socialt arbete. Kategoriseringen kan ha olika funktioner. Den kan syfta till att hålla en grupp människor utanför hjälpsystemen, framförallt genom att villkora hjälpen. Exempelvis behövde ovärdiga fattiga bli värdiga fattiga för att kunna få hjälp, alltså bli mindre avvikande och istället följa normen. Swärd (2007) skriver att det inte behöver vara klientens behov som står i centrum, utan identifieringen av nya grupper som behöver behandling kan vara ett sätt för organisationer att bekräfta sin professionella status och få resurser. Kategorisering sker utifrån lagar, praxis och uppfattningar om sanning. Det går inte undvika maktaspekten som finns i kategorisering genom att som "expert" kunna avgöra hur klienter ska kategoriseras (Swärd 2007).

Kategorisering kan på många sätt ses som ofrånkomligt. I vissa fall kan det bidra till positiva effekter som att ge specifika grupper legitimitet och skydd. Men att ses som en avvikare har många negativa aspekter. Swärd beskriver hur kategoriseringar lätt leder till att människor ses som främlingar och inte längre individer. Främlingen kan associeras till det avvikande, farliga och obegripliga och på så vis till att behöva fostras och kontrolleras. Typiskt för kategorisering är att lyfta fram det mest avvikande eller låta de mest avvikande personerna representera en hel grupp. En viktig aspekt är utanförskap i sig, och den underordning det innebär att vara definierad som en avvikare, kan bidra till att framkalla de beteenden eller problem som definierar en som just avvikare. Maktdimensionen är på så vis mer avgörande än individuella egenskaper hos den som blir kategoriserad (Swärd 2007).

5.2 Nyinstitutionalism

För att inte bara lägga fokus på enskilda socialarbetares normer har vi valt en teori som belyser normer på en mer strukturell nivå. Nyinstitutionalism är en teori som har sin utgångspunkt inom organisationsteori och som har en socialkonstruktivistisk grund. I stora drag handlar den om förhållandet mellan organisationer och dess omgivning (Johansson 2002). Organisationer har tidigare setts som slutna system som inte har kunnat påverkas av omgivningen, men inom nyinstitutionalismen beskrivs organisationer som öppna system som ingår i ett socialt sammanhang. Nyinstitutionell teori används på olika forskningsområden för att belysa institutioners roll i olika processer. Eftersom teorin har en socialkonstruktivistisk grund kan att organisationer institutionaliseras likställas med att insocialiseras i en gemensamt konstruerad verklighet. Institution är ett vanligt begrepp inom sociologin. Institutioner är sociala konstruktioner av regler och normer och skapas i interaktionen mellan människor. Institutioner kan ses som en organiserad struktur baserad på regler som tas för givet och inte ifrågasätts, som är formella eller informella, medvetna eller omedvetna (Johansson 2002). Institutioner är alltså det större sammanhanget som organisationer är en del av och ska förhålla sig till. "Institutioner reglerar inte enbart vad man kan göra utan föreskriver vad man bör göra och kan tänka sig att göra." (Blomberg 2004 s.32).

Socialt arbete kan ses som ett arbete som utförs i människobehandlande organisationer. Människobehandlande organisationer skiljer sig på olika sätt från andra organisationer eftersom de har som uppgift att kategorisera människor utifrån deras livssituation och påverka dem och deras beteende i en särskild riktning. Hur denna organisation väljer att organisera sitt arbete har stor betydelse för de människor som den berör och samhället syn på dessa människor (Sunesson 2002).

Nyinstitutionalismen förklarar att det finns tre element som alla påverkar institutioner på olika sätt. Det första elementet är regulativ påverkan som handlar om lagar, regler och sanktioner och på vilket sätt de påverkar handlingsutrymmet, och även hur institutioner begränsar och reglerar våra beteenden. Det andra elementet är det kognitiva inflytandet vilket innebär att man inom ett arbetsfält är överens om vad ett bra arbete är, vilka mål som bör eftersträvas och hur man bör komma dit. Det handlar även om vilka rättigheter, skyldigheter och vilka förväntningar som finns. Det tredje elementet kallas normativt inflytande, vilket är hur normer och värderingar som finns i omgivningen påverkar institutionen. En institution som exempelvis Socialtjänsten måste alltså ha stöd från samhället för att inte förlora sin legitimitet. Det kan vara att följa de föreställningar kring hur ett fenomen ska åtgärdas eller bemötas som framställs exempelvis i media. Den drivkraft som finns i alla organisationer om att följa de tre elementens krav handlar om en strävan att få legitimitet. Strävan om att följa tidens normer handlar enligt denna teori helt enkelt om att öka sin legitimitet och i och med det troligen sina resurser. Detta innebär att det finns ett normativt tryck på olika institutioner

att agera på ett visst sätt. Enligt nyinstitutionalismen kan det normativa trycket med föreställningar kring hur organisationen bör agera styra organisationens uppbyggnad mer än verksamhetens egentliga uppgifter och mål. Att vinna legitimitet kan alltså vara en organisations främsta mål (Johansson 2002).

Nyinstitutionell teori utgår från att organisationers arbetssätt och ideologier formas ur normer kring hur en organisation ska skötas. Dessa föreställningar kring vad som är rätt och rationellt kallas för rationaliserade myter (Blomberg 2004). De rationella myterna leder till normativa förpliktelser för institutioner att anpassa sig efter. Normerna och de rationaliserade myterna är ofta desamma inom samma organisatoriska fält. Ett organisatoriskt fält utgörs av de organisationer som finns i likartade institutioner och som har gemensamma mål och intressen, omfattas av samma lagstiftning eller befolkas av samma professionella yrkesgrupp. Ett organisatoriskt fält kan också definieras av de föreställningar som finns på fältet om vilka organisationer som bör höra ihop. Eftersom organisationer inom samma fält utgår från samma strukturer och samma normer, innebär det att liknande organisationer tenderar att organisera sig på liknade sätt. Denna process kan beskrivas med begreppet isomorfism, som innebär just en likriktning på idéplanet (Johansson 2002). Isomorfism kan ses som institutioners makt över organisationer, men organisationer påverkas också av interna behov. Organisationer kan skydda sig från det normativa trycket på olika sätt. Bland annat genom att särskilja organisationens ideologi från det praktiska arbetets rutiner. På så vis kan man fortsätta ha goda relationer med omgivningen och visa att arbetssätten fungerar och inte behöver förändras, alltså att säga en sak men göra något annat. Organisationer kan mötas av institutionella logiker, strukturer, som konkurrerar med varandra. På så vis är maktaspekten relevant. Blomberg (2004) skriver att marknaden, offentliga byråkratin, demokratin och familjen är exempel på institutioner som skiljer sig åt men är beroende av varandra och som finns sida vid sida i samhället. Det betyder att organisationer är omgivna av en mängd institutioner, vilken innebär förväntningar och påtryckningar som kan skilja sig åt från olika håll. Motsättningar mellan institutioner innebär att olika handlingsmöjligheter erbjuds individer och organisationer. Samhällsförändring är på så vis nära kopplat till politiska konflikter i samhället, kampen om vems logik som ska få dominera (Blomberg 2004).

Institutioner är enligt nyinstitutionalismen överindividuella (Johansson 2002). Det betyder att individuella handlingar har betydelse, men måste ses i sitt sociala sammanhang och de förutsättningar som institutionen ger. Teorin fokuserar alltså på organisationer och vad som påverkar dem, snarare än på individers handlingar (Blomberg 2004). Genom att använda denna teori vill vi lyfta socialarbetarnas syn på tiggeri till en mer strukturell nivå för att förstå vilka föreställningar kring tiggeri som fenomen som finns på det organisatoriska fältet.

6. Resultat och analys

Vi ska nedan beskriva det resultat som intervjuerna har gett oss. Detta kommer vi göra med hjälp av citat och beskrivande text av vad respondenterna har sagt. Vi kommer i löpande text analysera materialet med hjälp av våra teoretiska utgångspunkter socialkonstruktivism, normer, kategorisering och nyinstitutionalism. Vi kommer även att använda oss av den tidigare forskning vi presenterat. Genom att göra detta vill vi få fram vilka föreställningar socialarbetarna har, försöka förstå vad som kan ligga bakom dessa föreställningar och hur de eventuellt kan påverka arbetet som utförs. Vi har valt att dela in vårt resultat utifrån tre teman: föreställningar om tiggares situation och tiggeri som fenomen, orsaker till tiggeri samt åtgärder till tiggeri. Som vi beskrev i vårt metodavsnitt har vi valt att benämna våra respondenter med bokstäverna A till G. Eftersom vi inte vill använda kategoriseringar som han och hon har vi valt att använda ordet hen i de fall vi anser att det behövs.

6.1 Tiggares situation och tiggeri som fenomen

Vi kommer här beskriva socialarbetarnas föreställningar kring tiggarnas situation och tiggeri som fenomen för att få en första bild över socialarbetarnas föreställningar. Generellt har de socialarbetare vi intervjuat lika uppfattning om de personer som tigger i Göteborg, vilka de är och hur deras situation ser ut. Alla är överens om att de personer som tigger i Göteborg till största delen är utländska EU-medborgare. Vissa säger att de flesta som tigger i Göteborg är romer medan andra menar att alla som tigger är romer. Socialarbetarna delar även uppfattningen att de flesta EU-medborgare som tigger i Göteborg är från Rumänien, men att en del kommer från andra av de fattigare länderna i Europa som Bulgarien och Moldavien. Flera uttrycker att det är en relativt liten andel EU-medborgare som reser till Sverige och Göteborg jämfört med andra europeiska länder. De flesta åker till Frankrike, Italien och England, enligt våra respondenter. Detta skiljer sig delvis från vad Christensen (2010) säger, att de flesta åker till Italien och Spanien (Christensen 2010). I sina beskrivningar om tiggarna i Göteborg talar de alla om att det främst är i de mest centrala delarna av Göteborg som tiggare finns. Alla socialarbetarna har liknande uppfattningar om tiggarnas situation, och menar att de på många sätt är utsatta i sina hemländer men även i Sverige. Gällande situationen i Sverige ger socialarbetarna exempel på att tiggarna bor "på gatan", i tält, husvagnar, trappuppgångar, bilar, att de genom privata kontakter hyr en sängplats för 50 kr per natt, eller i vissa särskilda fall får plats i ett boende för hemlösa. Respondenterna säger att eftersom tiggarna är utländska EU-medborgare har de inte några rättigheter i Sverige. Det gör att de inte har rätt till exempelvis ekonomiskt bistånd eller hjälp med övernattningsplats från Socialtjänsten. A förklarar hur tiggare har beskrivit sin situation:

A: De brukar säga att de har det jobbigt här, att de får jättelite pengar här och det är jättesvårt, och att de, många brukar ha barn som de har lämnat kvar i Rumänien hos typ farmor och farfar eller nån för att komma ut och få lite pengar, och då brukar de ju sakna sina barn. Och de säger att de är sjuka många, och inte har råd att, de kan inte gå till vårdcentralen, de är ju helt så här, de har inte råd med mediciner. Och så lever de ju under sån stress många, att de kan bli utkörda när som helst.

A beskriver i citatet att tiggarna är utsatta på olika sätt, inte bara ekonomiskt utan även genom stress. Ett par av socialarbetarna säger att de tror att tiggare är utsatta i bemötandet från människor i Sverige:

B: Jag tror ju att många blir väldigt utsatta för människors tyckande liksom, att människor tycker olika saker om dem och det de gör liksom. Jag tror att en del kan vara väldigt aggressiva och tycka att liksom, här ska du inte sitta och tigga.

A: Det säger de väldigt mycket, vi tvingar aldrig någon att ge oss nånting, så därför, de blir ju ledsna när folk blir så upprörda att de bara finns där. [...] Det var en kvinna som berättade att de hade sparkat på henne, och hon bara, men jag har inte gjort dig nåt liksom.

B säger att tiggarna är utsatta i samhället eftersom den typ av tiggeri vi ser i Göteborg idag är ett nytt fenomen i Sverige. B tror att tiggare lever mer utsatt i Sverige än i kulturer där det är accepterat med tiggeri. Ovanstående citat är exempel på socialarbetarnas föreställningar om hur tiggeri upplevs av människor som möter tiggare. Beskrivningarna kan liknas med resultatet i McIntosh och Erskines (2000) undersökning om samhällets attityder till tiggare. De beskriver att många upplever tiggarnas närvaro i gatubilden som obekvämt, och att passiviteten hos tiggarna skapar irritation hos de förbipasserande (McIntosh & Erskine 2000). Våra respondenters beskrivningar av tiggarna som utsatta för påhopp från omgivningen är intressanta att koppla även till nyinstitutionalismens begrepp normativt inflytande. Det handlar om att organisationer påverkas från olika håll, bland annat från det omgivande samhällets normer (Johansson 2002). Föreställningarna om att allmänheten har en negativ syn på tiggare kan utifrån nyinstitutionalismen ses som en av påtryckningarna utifrån som organisationen ska förhålla sig till. Vi reflekterar över på vilket sätt det påverkar socialarbetarnas arbete med tiggeri. Tolkas omgivningens föreställningar som att det finns en ovilja från allmänheten att hjälpa dessa människor, en individualistisk syn som innebär att det är tiggarnas eget ansvar att förändra sin situation? Eller ska det tolkas som att allmänheten tycker att socialarbetare måste ta ansvar och hjälpa dem bort från tiggeri, ett problem som kräver insatser på strukturell nivå? De här två synsätten kan jämföras med vad Kroll och Blomberg (2010) beskriver som en individuell respektive strukturell syn på sociala problem.

Flera av respondenterna berättar att de har träffat många tiggare i Göteborg som sagt att de trots att de har det svårt i Sverige ändå har det bättre i Sverige än i hemländerna. B beskriver det så här:

B: De tycker att de har det liksom, det är rena paradiset här, det spelar ingen roll att de bor på Centralstationen, det är mycket bättre här i alla fall. Så, det är ju också skrämmande och ledsamt liksom att höra, att deras förhållande, hemförhållande, är så oerhört svåra och så förnedrande att de liksom tycker det är bättre att vara utelligare och leva ett sånt utsatt liv som de gör här hos oss, och ändå tycker att det är bättre.

Precis som socialarbetarnas föreställningar om tiggare och tiggeri påverkas av omgivningens generella syn är ovanstående citat intressant i förhållande till hur de påverkas av tiggarnas egna berättelser. Detta belyser att socialarbetare får påtryckningar från flera olika håll som de ska förhålla sig till.

Vi frågade de flesta av våra respondenter om de har någon uppfattning om hur mycket pengar en tiggare i Göteborg får ihop under en dag. Som exempel på svaren vi fick hade en socialarbetare uppfattningen att de kan få ihop 300-400 kr per dag, och mer under turistsäsongen, medan en annan tror de tjänar 30-70 kr per dag. En tredje person säger att de nog får ihop tillräckligt med pengar för att klara sig, kanske ett par hundra kronor om dagen, eftersom de har få utgifter. Samma person menar att tiggarna lever från dag till dag och att det

främst är pengar till mat de behöver, men inte exempelvis pengar till hyreskostnad. Några säger också att tiggarna även har andra sysselsättningar bredvid sitt tiggeri, så som att panta burkar eller sälja tidningen Faktum. Vad man har för föreställningar om hur mycket pengar tiggare får ihop skulle kunna påverka vilket hjälpbehov man tror tiggare har, och på så vis inställningen till arbetet med tiggeri.

Socialarbetarnas beskrivningar påminner till stor del om varandra gällande personerna som tigger i Göteborg, vilka de är och hur deras situation ser ut i Sverige. Men föreställningarna om vad som ligger i ordet tiggeri skiljer sig åt en del. Socialarbetarna visar en viss osäkerhet kring begreppet tiggeri och vad det innebär. De flesta börjar prata om tiggeri men när vi frågar vad de lägger i begreppet uppstår en liten paus och osäkerhet. De flesta landar i konstateranden som:

A: Det är väl när man sitter eller ligger och tigger, helt enkelt.

De flesta av socialarbetarna gör skillnad på tiggeri och att vara gatumusikant, men ett par av dem gör det inte. Barn som knackar dörr och ber om godis vid påsk kan ses som tiggeri enligt en person, en annan nämner svensxa då man klär ut sig och ber om pengar på stan som enda tillfället då tiggeri anses vara okej i Sverige. En tredje person säger att när hen ber om bidrag till verksamheten är det egentligen också tiggeri. De här beskrivningarna av vad tiggeri kan betyda visar på att tiggeri kan förstås som ett komplext begrepp som rymmer olika dimensioner beroende på sammanhang. Ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv är alltså tiggeri en social konstruktion (Sahlin 2002). Både barn som ber om pengar vid påsk och en vuxen utländsk EU-medborgare som ber om pengar i centrala Göteborg utför på sätt och vis samma handling, båda sträcker fram handen och ber om pengar. Men osäkerheten kring begreppet kan tänkas uppstå genom att handlingen samtidigt kan ses ur ett annat perspektiv, med föreställningar kring exempelvis vilka orsaker som ligger bakom handlingen och i vilket sammanhang den utförs. På så vis kan vi också se en dubbelhet i socialarbetarnas föreställningar om tiggeri bland utländska EU-medborgare i Göteborg är ett problem eller inte. Alla socialarbetarna vi intervjuat tycker att tiggeri är ett problem på vissa sätt men inte på andra. B tar upp flera aspekter på om tiggeri är ett problem eller inte:

B: Nja, jag upplever att... Både ja och nej alltså. Det är klart att det är ett problem för de som tigger, det måste det ju va alltså. Samtidigt som det är en lösning för dem, så jag menar, det är ju dubbelt [...] Jag tycker att tiggeri är ett problem på det viset att det borde inte behöva vara så, utan det borde vara så att människor kan livnära sig på arbete på ett eller annat sätt [...] att man liksom var en del av samhället där man delar på grejer på ett helt annat sätt, att det fanns en annan slags fördelningspolitik helt enkelt.

B visar på ambivalensen kring synen på tiggeri. De flesta av socialarbetarna har sagt att inte människor ska behöva tigga, vilket kan tolkas som att de ser det som ett socialt problem som behöver åtgärdas. Föregående citat visar på att det är ett stort samhälleligt problem, vilket också uttrycks så här:

D: Och då ska jag säga att några tiggare på stan är ju bara skrapet på ytan av hur stort det här problemet är.

C: Det är ju ett symptom på att vi inte har lyckats.

C pekar på att Sverige som rikt land borde kunna dela med sig. Dean och Gale (1999) som

beskriver olika sätt att förstå tiggeri som fenomen menar på ett liknande sätt att tiggeri kan ses som välfärdsstatens misslyckande, genom de former av utanförskap som det skapar (Dean & Gale 1999). Två av socialarbetarna säger att de kan se tiggeri som ett problem för dem personligen på grund av de känslor som väcks av att se tiggare. De beskriver det som skamfyllt att tigga i Sverige. En annan av socialarbetarna skiljer på tiggare som sitter eller ligger ner och sträcker ut en hand från det aggressiva tiggeri hen menar är vanligt i centrala Göteborg. Respondenten beskriver tiggeri som aggressivt när tiggare är närgångna och inte ger sig förrän de fått pengar. Enligt den här socialarbetaren är det aggressiva tiggeriet ett samhällsligt problem. Det här är intressant att koppla till att några andra socialarbetare har nämnt att tiggarna själva utsätts för aggressivitet från omgivningen. Det visar på vilka olika sätt man kan använda ett ord som aggressivitet, som ett ord som beskriver tiggare eller som istället beskriver de personer som möter tiggare. Det handlar om vilken innebörd man ger ett beteende, att be om pengar kan uppfattas som aggressivt men skulle också kunna ses som en desperat handling i en utsatt situation, eller på ännu fler olika sätt. Olika sätt att se på ett fenomen leder på så vis till normer kring vilka beteenden som är accepterade och vilka som inte är det. Det är intressant i förhållande till det A säger:

A: Det gör bara ont i hjärtat av alla sorgliga fall, så blir jag irriterad på alla svenskar som typ irriterar sig på att de finns och tigger, jag bara, vad har du för rätt att bli irriterad, det är ju de som har det fruktansvärt.

Generellt säger alla socialarbetarna att ingen ska behöva tigga. De menar att ingen ska behöva använda sig av tiggeri för att försörja sig, man ska inte heller tvingas resa runt över Europa för att kunna försörja sig. Följande citat belyser synen på tiggeri som inkomstkälla och hur människor påverkas av att behöva tigga:

B: På nåt sätt är det ju den ultimata förnedringen på nåt sätt, för det är ju, jag kan inte tänka att det är nånting som människor verkligen vill göra, det är ju ingenting man väljer att göra i den bemärkelsen att det är den karriären man ser fram emot eller så där.

E: För min del spelar det inte så stor roll, om man sitter och tigger eller spelar instrument. Det är ju ungefär samma syfte, men jag kan tänka mig för den personen som gör det har det betydelse för självbilden och självkänslan att man gör någonting aktivt, att man är gatumusikant istället för tiggare, det är ju väldigt stor skillnad.

Dessa citat visar på socialarbetarnas föreställningar om att tiggeri inte är något eftersträvansvärt sätt att få pengar på. De pekar alltså på vikten av känslan av att kunna bidra med något, ge något tillbaka för pengarna man får. I förhållande till dessa citat är begreppet reciprocitet, balans i utbytet i relationer, intressant. McIntosh och Erskine (2000) använder detta begrepp och menar att relationen mellan den som tigger och den som möter en tiggare ofta blir obekvämt för att den är ojämlig. Ovanstående citat av E kan belysa detta, att gatumusikanter får bättre självbild och självkänsla av att göra något aktivt för att få pengar, de ger någonting tillbaka. Utifrån det kan tänkas att förbipasserande upplever relationen till gatumusikanter mindre ojämlig än relationen till den som på ett mer passivt sätt "bara" tigger. Detta kan kopplas till att ett par av socialarbetarna tycker att tiggare kan ses som kreativa och drivkraftiga människor och att det finns värre problem än tiggeri. C tycker inte så synd om tiggare och förklarar:

C: Nej men de har ju kraft och kreativitet i sig. De har ju ändå tagit sig hit och de gör vad de kan för att försörja sig. [---] Jag vill heja på dem, jag tycker det är bra, fortsatt tigg, ge inte upp!

Enligt C och ytterligare en socialarbetare kan det faktum att de utländska EU-medborgarna har tagit sig till Sverige i ett försök att förändra sin situation visa på en typ av kreativitet och handlingskraft. Dean och Gale (1999) beskriver olika sätt att förstå tiggeri som i stora drag handlar om tiggare i relation till det omgivande samhället. Tiggeri kan ses som exempelvis samhällets misslyckande av integrering av människor, eller som ett tecken på exkludering. Ännu en förklaringsmodell, som ovanstående citat av C skulle kunna förstås utifrån, är att tiggare strävar efter att vara en del av det omgivande samhället och följa de normer som finns. De vill, precis som andra samhällsmedborgare, rätta sig efter skyldigheter som finns och ta eget ansvar för exempelvis boende och jobb (Dean & Gale 1999). De socialarbetare som upplever kraft och kreativitet hos tiggarna kanske ser just att de utländska EU-medborgarna som tigger i Göteborg gör vad de kan för att ta ansvar över sitt eget liv och för sin försörjning, genom att ta sig till ett land man tror ger bättre möjligheter till inkomst. I Sverige finns i samhället normer kring att man ska göra vad man kan för att bli självförsörjande, den typen av villkor för att få social hjälp finns formaliserat i Socialtjänstlagen (SFS 2001:453). Detta kan tolkas som att det finns förväntningar på att man ska göra sitt bästa själv först, innan man kan få hjälp. Att villkora social hjälp kan förklaras som ett sätt att hålla vissa kategorier av människor utanför hjälpsystemet, genom att man måste uppfylla vissa villkor innan man kan få hjälp. De skötsamma kan på så vis anses värdiga att få hjälp, medan de som anses vara slappa och arbetsovilliga inte är värdiga någon hjälp (Swärd 2007). Den typen av kategoriseringar är intressant i förhållande till beskrivningarna av att det främst är utländska EU-medborgare som tigger i Göteborg, eftersom det gör att de inte har rätt till exempelvis ekonomiskt bistånd från Socialtjänsten under de tre första månaderna i Sverige (Erhag 2008). Vi menar att i det stora hela är gränsdragningen utifrån vilket land man är medborgare i också en typ av kategorisering av människor. Det är en kategorisering som på strukturell nivå i sin tur leder till uteslutning av vissa människor från det svenska hjälpsystemet. Att vara delaktig i definieringen av vad som är ett socialt problem och inte, och på vis vem som har rätt att få hjälp och inte, kan ses som en oerhörd maktposition (Swärd 2007). Socialarbetare är på olika sätt delaktiga i detta. Therese Bengtsson (2012) använder begreppet anspråksformulerare för de personer i samhället som är delaktiga i definierandet av tiggeri som socialt problem. De beskrivningar av tiggeri som fenomen och tiggares situation som hon presenterar liknar till stor del de beskrivningar socialarbetarna vi intervjuat ger. Det gäller exempelvis att de allra flesta som tigger är utländska EU-medborgare och att det anses ovärdigt och nedbrytande att tiggas (Bengtsson 2012). Generellt tycker socialarbetarna vi intervjuat att tiggeri inte är ett värdigt sätt att försörja sig på. Men samtidigt uttrycker flera av dem en viss osäkerhet kring frågan om tiggeri är ett problem eller inte. Föreställningar kring bakomliggande orsaker till tiggeri skulle kunna påverka synen på om tiggeri är ett problem eller inte.

6.2 Orsaker till tiggeri

På de frågor vi hade angående vilka orsaker som ligger bakom varför människor tigger i Göteborg fick vi många liknande svar. Den främsta bakomliggande orsaken som socialarbetarna framhåller är fattigdom. De menar att människor tvingas till att tiggas på grund av en låg levnadsstandard:

F: Det är fattigdom. De har det väldigt fattigt. De hade inte åkt hit, de hade inte tiggat om de varit rika om man säger så, [...] det tror jag inte är ett spel för galleriet utan de har verkligen, de har det dåligt där.

B: Det är ju en oerhörd fattigdom i många delar av södra Europa, det är ju klart. Och det är klart att det är många som söker sig hit upp för att få temporärt bättre. Och kan man tiggas ihop en klumpsumma här uppe som kanske tar en livstid att få tag på där nere, så det är ju klart att man kan tänka sig att åka hit upp ett halvår och tiggas ihop en summa och så åka hem igen och bygga ett litet skjul någonstans, och man kanske kan öka livskvaliteten jättemycket på hemmaplan genom att offra ett halvår eller år här.

Många av respondenterna menar att den fria rörligheten inom EU bidrar till att det finns tiggare i Göteborg idag och att de är många fler idag än för några år sedan. De uttrycker att den fria rörligheten gör att de som har det svårt i sina hemländer kan ta sig till andra länder. Vi ser en bredd i hur socialarbetarna ser på den fria rörligheten. Några uttrycker att de är positiva till den fria rörligheten inom EU, men flera framhåller dess baksidor:

G: Jag tänker att det är den fria rörligheten som har verkligen underlättat. Alltså som verkligen har underlättat för den här rörligheten som inte är så positiv, alltså. Att man kan vara här utan att, man kan vara här i tre månader. Jag tror det är många som far illa av det.

Alla socialarbetarna beskriver att fattigdomen hos de som tigger i Göteborg hänger ihop med att de är utländska EU-medborgare och mer specifikt att de är romer. Hur detta visar sig har socialarbetarna olika beskrivningar till. De säger att romer är diskriminerade från utbildning och arbetsmarknad i östeuropeiska länder, vilket leder till fattigdom och utsatthet. Flera socialarbetare säger också att romer tjänar dåligt på tiggeri i sina hemländer och att de tjänar bättre här är en orsak till att tiggeri förekommer i Göteborg. Följande citat beskriver romers situation i Europa:

A: Rumänien är jättediskriminerande, de... som rom är man helt utestängd från arbetsmarknaden bara för att du är rom.

E: Det är ju ett strukturellt problem, många av de här människorna blir systematiskt utsatta och förföljda i sina hemländer och att de lever under sådana fruktansvärda förhållanden att dom hellre väljer att åka till ett annat land, där man inte har någonting, där man inte har språket och tycker kanske att det är bättre. Det är ju en fattigdomsproblematik.

Att socialarbetarna har uppfattningen att de allra flesta som tigger i Göteborg är romer visade sig bland annat genom att vi under flera intervjuer fick be om förtydliganden gällande om respondenten pratade om romer generellt eller om just personer som tigger. Förutom strukturella skillnader nämner flera personer också kulturella skillnader i synen på tiggeri som en orsak till att människor tigger. De säger till exempel att tiggeri i vissa länder ses som ett jobb och inte särskilt skambelagt:

F: Tiggeri är mer som en livsstil för de föds ju in i det, i våran familj så tigger vi.

B: Jag tror ju att många är låsta i olika begreppsvärldar att de är tiggare och ska förbli tiggare och de är här för en kort period och de ska hem igen, och de ska ha med sig en viss summa hem, och tiggeri är deras sätt att åstadkomma det liksom. Punkt slut.

C: Om du pratar med romerna så säger de ju det själva, att de lever för dagen.

Att inte ha tillgång till utbildning har främst beskrivits som strukturell diskriminering mot romer. Men vissa uttalanden tyder på en förklaring snarare utifrån personliga egenskaper hos tiggare och val de gjort på grund av att de är romer:

E: Det är ju också ett problem att föräldrarna inte alltid låter barnen gå i skolan. Så det är ju inte bara samhället så att säga utan också delar i kulturen som gör att det blir så.

De här citaten visar på att socialarbetarna till viss del använder kulturella förklaringar till att det finns tiggare i Göteborg idag. Detta kan relateras till Cederberg (2010) som skriver att romer i stor utsträckning omges av mytbildning gällande egenskaper och levnadssätt, exempelvis att de har "vandringen i blodet". Förklaringar till tiggeri utifrån att det tillhör romers livsstil kan ses som byggda på en typ av social kategorisering. Kategorisering av människor kan innebära att se på människor som tillhörande en viss folkgrupp och att associera den folkgruppen med vissa egenskaper (Swärd 2007). Cederberg (2010) skriver att romer ofta setts som främmande och kopplats till negativa egenskaper. Det kan jämföras med Swärds (2007) beskrivning av synen på främlingen som avvikande och obegriplig och att det är dessa föreställningar som representerar föreställningar kring hela gruppen (Swärd 2007). Orsaksförklaringar till tiggeri utifrån att det är ett naturligt sätt för romer att tjäna pengar på kan tolkas som en uppfattning om att det är något romer själva väljer att göra. Flera av socialarbetarna säger att det är diskriminering mot romer som ligger bakom fattigdom men också att det tillhör romers kultur att tigga. Det tyder på en dubbelhet hos socialarbetarna, som vi menar kan förklaras genom att tiggeri är ett komplext fenomen utan självklara orsaksförklaringar. Föreställningarna kring romer och romers förhållande till pengar och till tiggeri kan utifrån nyinstitutionalismen ses som rationaliserade myter, myter som i sin tur kan påverka synen på om fenomenet behöver åtgärdas och på vilket sätt (Blomberg 2004).

Förutom att de som tigger i Göteborg är romer så pekar några av socialarbetarna på en generell fattigdom i Europa. De nämner krisen i Europa och även att det finns en skev fördelning av resurser på ett globalt plan:

C: Det är det som är det stora problemet. Och sen kan man dra ut det till att det är välfärdsländerna som lägger beslag på så mycket av resurserna, det är alldeles förfärligt.

D: Ja, men vilka är det som utnyttjar dem mest då? Jo det är ju liksom Pelle Svensson i sin villa som får den ombyggd till en lön på 50 kronor i timmen eller 40 kr i timmen istället för 250 kr i timmen som det kostar. Det är alltså vi, medelklassen, som utnyttjar gruppen [...] Och så handlar det om hur mycket vi är villiga att ge upp av vår egen bekvämlighet.

Föregående två citat tyder på ett klassperspektiv i beskrivningen av orsaker till tiggeri. Vi ser det som att de går ifrån kategoriseringen av människor utifrån folkgrupp och istället gör en kategorisering utifrån en föreställning om klasstillhörighet. Det gör att man kan göra jämförelser mellan människor ur ett annat perspektiv. D nämner också något som ingen annan respondent tar upp som just orsak till tiggeri, nämligen att det inte finns något hjälpsystem för utländska EU-medborgare i Sverige. Social exkludering kan bero på mer än fattigdom, det handlar om faktorer som begränsar möjligheten att vara delaktig i samhället, enligt Lyder Andersson (2010). Vi ser det som att inte ha rätt till social hjälp på så vis kan bidra till social exkludering för de utländska EU-medborgarna i Sverige.

Sammanfattningsvis kan sägas att socialarbetarna till stor del beskriver liknande orsaker till tiggeri. Här kan en jämförelse göras med Beijers (1999) kartläggning av tiggeri. Enligt Beijer (1999) var tiggarna främst personer som hade problem med missbruk och psykisk ohälsa, och de var sedan tidigare kända hos Socialtjänsten, vilket skiljer sig från våra respondenters beskrivningar. Intressant är att det ändå går att dra vissa paralleller till de bakomliggande faktorer till tiggeri som beskrevs 1999. Exempelvis uppfattningar om att tiggare kan tjäna tillräckligt med pengar per dag, att fenomenet sprider sig över Europa och att det är dåliga ekonomiska tider. Men en skillnad kan vara att socialarbetarna i Beijers undersökning 1999 i orsaksförklaringarna utgår från Sverige, medan socialarbetarna vi intervjuat i stor utsträckning har ett europeiskt perspektiv när de beskriver de strukturella orsaksförklaringarna till tiggeri (Beijer 1999). En jämförelse med Kroll och Blombergs (2010) undersökning om socialarbetares attityder till fattigdom och arbetslöshet är också intressant. Deras resultat visar att de svenska socialarbetarna framförallt hade strukturella orsaksförklaringar till fattigdom, men också att en del socialarbetare betonar klientens individuella egenskaper och eget ansvar över sin situation (Kroll & Blomberg 2010). Socialarbetarna vi intervjuade framhöll också generellt strukturella orsaker, som fattigdom, diskriminering mot romer, ekonomisk kris i Europa och fri rörlighet inom EU som orsaker till tiggeri som fenomen i Göteborg idag. Men att romer själva väljer att tigga som ett sätt att tjäna pengar, utifrån att det är något naturligt för just romer, var som sagt en uppfattning som också kom fram. Vår tolkning är att respondenterna pendlar mellan resonemangen. Vi ser en likhet med de resonemang som Dean och Gale (1999) tar upp i sin undersökning, att tiggare ofta är berövade sociala rättigheter, men att det är svårt att veta om det är tiggarna själva eller samhället som placerat dem i utanförskap. Det är intressant att reflektera över hur våra respondenter hade pratat om tiggare om de beskrivit dem som svenska och inte utländska EU-medborgare. Vi funderar över om de även då hade sett tiggeri som ett naturligt sätt för vissa personer att tjäna pengar på. Kanske är det lättare att använda sig av kulturella förklaringar som bygger på rationaliserade myter, om exempelvis romer, när det gäller personer man anser tillhör en annan kultur än ens egen.

6.2.1 Organiserat tiggeri?

Med tanke på debatten i Sverige idag, ansåg vi det relevant att lyfta fram socialarbetarnas inställning till om tiggeri i Göteborg är organiserat eller inte. Vi anser att det är intressant eftersom vi kan se två skilda uppfattningar i debatten i media och för att föreställningarna om det är organiserat eller inte kan ha betydelse för hur man ser på åtgärder. Generellt kan vi säga att hälften av våra respondenter tror att tiggeriet på något sätt är organiserat medan hälften menar att det inte är det, alternativt är osäkra på om det är det. E säger så här som svar på frågan:

E: Ja, det tror jag till viss del absolut. Det finns en polis som jobbar mycket med den här målgruppen, han menar ju på att mycket av det är organiserat. Han rör sig mycket i city och har kontakt med många av de här, så det tror jag absolut att det är någon som betalar dem en massa pengar och tar hit dem och kanske säger en massa andra saker som att de ska få jobb. Sen tror jag inte att allt är det.

E menar alltså att mycket av tiggeriet i Göteborg är organiserat, en uppfattning hen delar med ytterligare två respondenter. I motsats till dem är A istället säker på att det inte är organiserat:

A: Det var en polis som sa det för några år sedan, hade uttalat sig att man misstänkte detta och sen har det spridits. Och sen så säger de det igen, att nej det är inte, men folk har missuppfattat det och de tror fortfarande att det är det. Men, verkligen inte.

Intressant här är att E bygger sin åsikt om att tiggeriet är organiserat på uppgifter från vad vi

kan ana är samma polis som A hänvisar till. Vi har inga uppgifter på om det är samma polis men oavsett så är det intressant att det finns helt skilda uppfattningar och att båda är säkra på sin uppfattning. Utifrån nyinstitutionalismen formas uppfattningar utifrån normativt inflytande, vad man bör tycka inom fältet. På så vis kan de skilda uppfattningarna gällande om tiggeriet är organiserat utifrån ovanstående citat förklaras som att det handlar om att följa polisens riktlinjer för att inte förlora sin legitimitet (Johansson 2002). De normativa trycken kan komma från olika håll, men kanske kan det vara så att polisen generellt har stor legitimitet och att deras ord väger tungt i en fråga som handlar om eventuell brottslighet. Att följa polisens ståndpunkt blir då viktig för att få legitimitet. I så fall är det fortfarande intressant att åsikterna är så delade som de är. Det som är anmärkningsvärt är att vi kan se ett samband mellan synen på om tiggeriet är organiserat och om respondenterna arbetar i en kommunal eller i en idéburen verksamhet. De tre av våra respondenter som ansåg att tiggeriet i Göteborg var organiserat var också de som arbetar inom kommunala verksamheter. Kan det bero på att de fått olika uppgifter, eller kan det vara så att de snarare tagit fasta på olika uppgifter? Vi funderar på om det skulle kunna vara så att de inom myndigheter väljer att se det som organiserat tiggeri medan de i idéburen hellre ser det som inte organiserat, för att det i sin tur påverkar synen på åtgärder och ansvarsfördelning. Kanske söker de olika verksamheterna olika former av legitimitet, även om de är inom samma organisatoriska fält?

Vår uppfattning är att det inte enbart är olika om socialarbetarna anser att tiggeriet är organiserat utan också i vad de faktiskt anser vara organiserat tiggeri. En respondent menar att tiggeriet på sätt och vis är organiserat inom familjer, men inte genom någon kriminell liga. En annan menar att organiserat tiggeri innebär att någon lurar personerna som tigger att de ska få jobb och sedan utnyttjar dem genom att de tvingas tigga. Så här beskriver F på vilket sätt tiggeriet i Göteborg är organiserat:

F: Från sex till åtta på morgonen ungefär så står de precis där pendeln kommer in och tigger och likadant är det när alla är på väg hem. Däremellan ser jag dem här ute, då plockar de burkar, och sen när lunchtid kommer då står de strategiskt på Kungsgatan [...] Och sen när lunchen är över då samlar de burkar igen och sen då när ruschen kommer och alla ska hem då, är de utplacerade på vägen. Det är organiserat. Det har jag ju sett som sagt att de pratar i telefon och då är det ju organiserat på nåt sätt. Någon huvudman som gör det eller att de själva gör det.

F:s uppfattning om vad organiserat tiggeri innebär är olik de andra beskrivningar som nämndes ovan. Med tanke på att de har olika uppfattningar, anar vi en viss begreppsförvirring: att respondenterna eventuellt inte lägger samma innebörd i begreppet organiserat. Men oavsett vad de lägger i begreppet organiserat uppfattar vi att det är ett laddat begrepp med negativa associationer. Detta är intressant att jämföra med F:s sätt att se på organiserat tiggeri utifrån ovanstående citat, vilket lika gärna skulle kunna tolkas som att tiggarna är handlingskraftiga och strategiska. Kanske är det så att alla är emot organiserat tiggeri i form av människohandel, men att det finns olika åsikter snarare gällande när individer planerar sitt tiggeri på ett strategiskt sätt.

6.3 Åtgärder mot tiggeri

I våra intervjuer frågade vi respondenterna om de ansåg att tiggeri var ett problem och hur det i sådana fall skulle åtgärdas. Vi frågade även på vems bord ansvaret för åtgärderna då bör hamna. När respondenterna pratade utifrån vem som har ansvar för åtgärder och vilka åtgärder de då skulle vara fick vi många olika svar. Intressant är att de hade mer enade uppfattningar om orsaker än om åtgärder. Alla respondenter delar uppfattningen att tiggeri

som fenomen är ett problem som finns i hela Europa. De tycker att tiggeri är ett fenomen med många problematiska dimensioner vilka kräver stora åtgärder, men det är svårt att veta hur detta ska ske. Respondenterna pekar främst på behov av strukturella åtgärder. Våra respondenters föreställningar stämmer därmed överens med det Kroll och Blomberg (2010) säger i sin undersökning, att socialarbetare i Sverige traditionellt har en strukturell syn på sociala problem och att det i sin tur innebär att problematiken kräver insatser på strukturell nivå för att åtgärdas. Alla socialarbetare i vår studie uttrycker tydligt att det är EU som har det största ansvaret för att lösa problematiken kring tiggeri. D och B säger så här:

D: För nu är vi med i EU, då är det vårt ansvar. Punkt. Vi kan inte dra oss ur detta.

B: Men jag tror att liksom är vi nu ett EU så måste vi ju på nåt sätt ha samma regler och ha samma livsstandard och försöka hjälpa varandra så gott vi kan om vi nu har valt att göra det så och jag menar det borde ju också rimligtvis fungera globalt också. Det borde vara lika bra i hela världen. Vi borde fördela resurserna på ett rättvist sätt rent globalt också. Men det är ju utopi.

Vår tolkning är att det faktum att alla socialarbetarna inte har samma uppfattning om EU:s ansvar innebär att även Sverige ska ta ansvar. Som citaten ovan visar menar D och B att vi är ett EU, och att vi därför alla måste hjälpas åt. Men vi uppfattar att det bland våra respondenter också finns de som snarare skjuter ifrån sig Sveriges ansvar när de pratar om EU:s ansvar. En av respondenterna säger exempelvis att EU borde göra något, men visar en tveksamhet kring vad Sverige kan bidra med. EU beskrivs då snarare som någon utomstående som förväntas åtgärda problemet. Vi kan i detta se en klar likhet med de föreställningar Pusca (2012) beskriver angående hur romers utsatthet inom EU ska åtgärdas. Hon menar att romers situation ofta beskrivs som ett problem gällande östeuropa och att även lösningarna därför ska finnas där (Pusca 2012). Vår tolkning är att det råder en allmän uppgivenhet hos våra respondenter när de talar om hur man ska kunna lösa den problematik som innebär att personer tigger. Många verkar se det som ett olösligt problem. Ett par har uttryckligen sagt att de tror att tiggeri som fenomen i någon form alltid kommer att finnas. B uttrycker i citatet ovan att tanken om rättvis fördelning globalt av resurser endast är en utopi och A uttrycker sig så här:

A: Jag önskar att jag hade kunnat skicka hem dem, och det hade varit bra där, men det är det ju inte. Därför önskar jag att jag kunde fixa typ boende för alla här och jobb för alla här, men det kan jag inte heller.

A:s tankar kring hur man skulle kunna hjälpa personerna som tigger ligger nära vad både Lyder Andersen (2010) och Alm et al. (2011) menar är den viktigaste lösningen för social exkludering, nämligen förankring på arbetsmarknaden. Genom att ha ett jobb genereras dessutom bättre förutsättningar för boendesituationen och hälsan (Alm et al. 2011; Lyder Andersen 2010). Flera av respondenterna anser att vi i Sverige bör jobba med personer som tigger ur ett långsiktigt perspektiv:

F: Jobba förebyggande för framtiden. Det kommer kosta massa pengar men vi kommer ha igen det i framtiden. Om vi gör som idag då, att vi inte satsar lika mycket och det vi märker är att det inte blir bättre utan sämre att vi inte satsar tillräckligt. [...] Men det är liksom inte så vi tänker. Det är statligt, det är kommunalt, då har man ju budgetår, man tänker inte långsiktigt.

F menar att om samhället satsade på förebyggande åtgärder skulle det visserligen kosta

samhället mycket pengar, men det skulle löna sig på sikt. Hen pekar också på problemet med att kommunerna idag har kortsiktiga ekonomiska planeringar, istället för att lägga budget för en längre tid och då kunna ha råd med förebyggande arbete. Detta kan kopplas till att arbetet utförs i människobehandlande organisationer (Sunesson 2002). Vi menar att påtryckningar om att följa budgeten kan ses som ett regulativt tryck utifrån formaliserade riktlinjer, men också som ett normativt tryck utifrån allmänhetens förväntningar på att skattepengar används på ett relevant sätt. Utifrån ovanstående citat av F gör vi tolkningen att pressen på att följa budgeten väger tyngst, att det ger mer legitimitet för verksamheten än att utföra ett långsiktigt arbete. Detta trots uppfattningen om att långsiktigt förebyggande arbete hade varit bättre för både individ och samhälle. Utifrån nyinstitutionalismen ser vi det som att det viktigaste är att kunna visa att man gör något, exempelvis genom att visa att man följer budgeten. Detta blir viktigare än att faktiskt göra det som är organisationens egentliga uppgift och mål, som exempelvis skulle vara att ingen ska tigga i Göteborg (Johansson 2002).

En annan typ av förebyggande åtgärd som några respondenter nämner är att satsa särskilt på barn och på fattiga barnfamiljer i Sverige och Europa. Utbildning och information nämns också som viktiga förebyggande åtgärder. Förutom att utbildning i hemländerna är angeläget är det också viktigt att få möjlighet att lära sig svenska och att erbjuda bättre information när utländska EU-medborgare kommer till Göteborg. Ett par av socialarbetarna pratar om att behovet av information även gäller för socialarbetare, och pekar på vikten av att få mer kunskap och information gällande tiggarna som finns i Göteborg. Om alla socialarbetare skulle ta ett samlat grepp om problematiken skulle det hjälpa till att veta hur man ska hantera problemet. Några av respondenterna pratar även om att vi borde skapa relationer till dem som tigger, så de lättare kan kartlägga vad som faktiskt är problemet. Detta kan kopplas till forskning som menar att kunskapen om romer är dålig och att det är just kunskap om deras situation som behövs för att bekämpa utsattheten och fördomarna mot romer (Cederberg 2010). D menar att vi måste börja se alla som likvärdiga människor, och att det är grunden i det långsiktiga arbetet med personer som tigger:

D: Det måste ju börja hos den enskilde människan. Alltså jag måste ju se dig som en människa, jag kan ju inte se dig som en tiggare eller socionom eller vad du nu är. När man ser folk som en människa... då har man kommit långt, då börjar man liksom, då börjar man förvandlingen.

D säger att vi borde jobba generellt mot de klasskillnader som finns i samhället. Det är samhällets ansvar, och samhället är du och jag. D är den enda av respondenterna som tydligt uttrycker att vi alla är medskyldiga till de orättvisor som finns, och att vi därför måste tänka över vårt sätt att bete oss och göra oss av med vår bekvämlighet. Man kan också tolka D:s uttalande som att vi måste tänka på hur vi kategoriserar varandra, vi är alla människor inom samma EU och exempelvis ursprungsland inte ska vara avgörande för att få hjälp. Fler socialarbetare anser att vi alla har ett ansvar att hjälpa varandra:

C: Men jag tycker ett land som har så mycket resurser som vårt och rika möjligheter, vi har möjlighet att dela med oss.

Några av socialarbetarna avfärdar rädslan om att det skulle innebära en belastande migration för Sverige att bidra med hjälp för fattiga EU-medborgare. En av socialarbetarna uttrycker en önskan om att tröskeln var lägre i Sverige, att det fanns ett enklare system för de utländska EU-medborgarna att komma in i samhället. Ett par andra socialarbetare ser däremot en problematik i det resonemanget:

G: Jag tror inte att vi långsiktigt kan hjälpa dem här. Alltså vi kan ju inte hjälpa alla fattiga, alltså det är inte rimligt.

En del av socialarbetarna har uttryckt en viss skepsis mot vissa av de andra verksamheternas arbetssätt, vilket vi tycker är intressant. G säger så här:

G: För vi kan ju absolut urskilja en skillnad mellan, kan man ju se mot vissa religiösa, alltså typ [Namn på idéburen verksamhet] som försöker att hjälpa dem här. Ibland kan ju jag bli jättearg på det utifrån, alltså de gör säkert mycket bra också, men vi kan ju se där barnen verkligen kommer i kläm sen då.

G upplever alltså att det finns en skillnad i arbetssätt mellan den verksamhet hen själv representerar och den idéburna verksamheten som hänvisas till i citatet. G menar att det är problematiskt för att de olika verksamheterna motverkar varandra i arbetet med tiggarna i Göteborg. Även socialarbetare från idéburen verksamhet har uttryckt skepsis mot arbetet som görs från myndigheters sida gällande tiggare. Det sociala arbetet med tiggeri i Göteborg kan på så vis ses som ett konfliktfyllt organisatoriskt fält. Det finns alltså ingen tydlig likriktning gällande synen på åtgärder, enligt nyinstitutionalismen ingen isomorfism (Johansson 2002). Vi funderar över vad detta beror på eftersom det enligt nyinstitutionalismen ofta sker en likriktning inom organisatoriska fält. Kan det bero på att det är ett organisatoriskt fält med många olika typer av verksamheter? Blomberg (2004) skriver att organisationer är omgivna av en mängd institutioner, vilket alltså innebär förväntningar och påtryckningar från olika håll. Tryck från olika håll inom ett organisatoriskt fält kan alltså konkurrera med varandra. Det i sin tur kan på så vis leda till skilda föreställningar om hur problem ska åtgärdas (Blomberg 2004).

Sammanfattningsvis kan sägas att alla respondenter menar att tiggeri som fenomen är ett svårt problem vilket kan speglas av följande citat:

G: Jag tänker, hade man en lösning så skulle man nog bli Nobelpristagare. Det är ju väldigt många som far illa.

6.3.1 Professionellt handlingsutrymme

Utifrån socialarbetarnas föreställningar kring vad som är goda åtgärder för tiggeri som fenomen och deras generella önsknings om vad man bör göra för de personer som tigger, tycker vi det är intressant att se vad de har för föreställningar om vad de själva kan göra inom ramen för sitt yrke. Alla socialarbetare uttrycker att de upplever att det finns stora begränsningar i deras professionella handlingsutrymme. Vi kan utläsa en skillnad i vilken typ av handlingsutrymme de har och på vilket sätt de känner sig begränsade, framför allt mellan de som jobbar i en idéburen verksamhet och de som utför myndighetsutövning. Socialarbetarna som inte jobbar med myndighetsutövning har relativt gemensamma beskrivningar av sitt professionella handlingsutrymme. Några av dem berättar att de i sin verksamhet kan bistå praktiskt med mat och kläder och vissa fall hjälp vid läkarbesök. Men framförallt pekar de på att de kan prata med personerna som tigger, ge dem information om rättigheter och skyldigheter när de befinner sig i Sverige, lära känna dem och att se dem som människor. Fokus är alltså på att bygga relationer:

C: Men jag vill i alla fall hälsa på dem och att de ska kunna känna att de kan komma här och hämta kläder.

De flesta upplever att de skulle vilja hjälpa mer än att tillgodose basbehovet av mat och

kläder. B säger att det är svårt att arbeta med tiggare för att de på flera sätt skiljer sig från den målgrupp B annars främst arbetar för:

B: Jag vill ju inte att de ska komma hit bara för att äta utan jag vill ju att de ska komma hit för att öka sin tillit och få en mening och hitta en lösning på sina problem, och det bästa sättet vi kan göra det på det är att de får lov att vara i det här rummet och träffa människor.

B berättar att hen upplevt det svårt att hjälpa tiggare långsiktigt och med mer än praktisk hjälp. Det är svårt att hålla en långvarig kontakt vilket hen tror beror på att många tiggares främsta mål är att tjäna ihop pengar i Sverige och sedan åka tillbaka till hemlandet så snabbt så möjligt. B beskriver en känsla av maktlöshet inför detta.

Socialarbetarna som utför myndighetsutövning säger att det är lagstiftningen som styr deras handlingsutrymme och att den kan upplevas begränsande ibland. De säger att handlingsutrymmet de har gällande personer som tigger främst är när det handlar om barn. Barn som alltså är med när en vuxen tigger eller de barn som tigger själva, vilket inte är accepterat i Sverige enligt dessa socialarbetare. De menar att det är svårt att veta hur man bäst hjälper barn i den situationen, men att den åtgärd de kan använda sig av är omhändertagande av barnet i enlighet med LVU (Lag 1990:52 med särskilda bestämmelser om vård av unga). Gällande vuxna personer beviljar de nödbistånd i vissa fall, då framförallt i form av kostnad för resa till hemlandet. E uttrycker svårigheterna gällande arbetet med barn som tigger:

E: När man har en tolvårig liten kille från ett EU-land som tigger, vad är bäst för den här tolvåringen? [...] är det bäst för honom att vi plockar ur honom ur sitt sammanhang från sina föräldrar och placerar honom någonstans och vad händer sen? Hur ska vi hjälpa honom sen när vi har gjort det? För då tigger han ju inte längre, men han är helt isolerad från sin släkt och sin kultur, kan inte språket förmodligen och föräldrarna kanske får åka hem, eller stannar föräldrarna i Sverige eller kommer tillbaka så vet vi ju att han kommer att tigga igen. Lagstiftningen är densamma för alla barn i Sverige men tillämpningen blir olika för dem här, för det är så himla svårt att hjälpa de här barnen på ett bra sätt. För man kan inte så att säga hjälpa deras föräldrar.

Detta citat pekar på ett dilemma för myndighetsutövare. Att följa lagen är självklart, det är inget alternativ för dem att inte följa lagen, men ändå uttrycker de en viss osäkerhet till hur de skall bedöma ärenden med barn som tigger. Liksom det tidigare exemplet gällande att följa budgeten, kan myndighetsutövarnas beskrivningar av sitt handlingsutrymme påverkas av normativt och regulativt tryck. Socialarbetarna beskriver att de får in anmälningar från allmänheten gällande barn som tigger. Detta kan tolkas som påtryckningar för socialarbetarna i form av ett normativt tryck utifrån att allmänheten reagerat och menar att inte barn ska tigga i Göteborg. Men också ett regulativt tryck, att de utifrån lagstiftningen måste rycka ut när de får en anmälan som kan innebära att barn far illa. För att organisationen ska behålla sin legitimitet måste socialarbetarna agera, och de uttrycker att det arbetsredskap de har är lagstiftningen och framförallt LVU. Genom att ha möjlighet att omhänderta barn som tigger får de legitimitet från omgivningen genom att de ändå kan säga att de gör vad de kan. Utifrån nyinstitutionalismen kan man som sagt se det som för att vinna legitimitet är det viktigast att kunna visa att man gör något, oavsett tveksamhet till om det är den bästa metoden för just de här individerna (Johansson 2002).

Nu när vi ser hur socialarbetarna tänker kring åtgärder, får det oss att reflektera tillbaka till stycket ovan huruvida socialarbetarna tror att det är organiserat eller inte. Kan det vara så att

respondenterna gömmer sig bakom vissa ståndpunkter för att verksamheten ska fortsätta att vara legitim? För är det så att tiggeriet inte är organiserat, vilket socialarbetarna från idéburna verksamheterna tror, hjälper det enskilda tiggare att få pengar och kläder. Det gör det alltså legitimt att hjälpa tiggarna för dagen så som många idéburna verksamheter gör. Är det dock så att tiggeriet faktiskt är organiserat i form av människohandel kan det i sin tur vara ett sätt för myndighetsutövarna att legitimera åtgärder som nödbistånd eller att omhänderta barn vid behov.

För att återkoppla till vilka åtgärder socialarbetarna ansåg behövs för arbetet med tiggeri, de flesta uttryckte att det har flera problematiska dimensioner och kräver stora åtgärder. Många upplevde att det är svårt att veta hur arbetet ska gå till. Kanske är det därför som beskrivningarna av deras professionella handlingsutrymme kan uppfattas som att de vill framhålla att de åtminstone gör något, och att de är osäkra på om det är de bästa åtgärderna. Socialarbetarna säger att man måste jobba långsiktigt och förebyggande med tiggeri, men alla har sagt att det är svårt att göra det inom sina verksamheter eftersom det är de akuta behoven som måste prioriteras. Myndighetsutövarna reflekterar över om det de gör verkligen hjälper på lång sikt, men vi uppfattar inte någon konkret önskan om att jobba på något annat sätt. Det är intressant när man jämför med dem som arbetar i idéburna verksamheter. Vi uppfattar att de känner sig begränsade och önskar kunna göra mer för personerna som tigger, men också att den hjälp de ger i dagsläget trots allt hjälper.

6.3.2 Ge pengar till tiggare?

Under alla intervjuer frågade vi hur respondenten ansåg att man som privatperson bör förhålla sig till tiggare. Vi ville då främst undersöka hur socialarbetarna ställer sig till att ge eller inte ge pengar, eftersom vi tror att det bidrar till förståelsen för vilka föreställningar socialarbetarna har om tiggeri. Vi tycker också detta är en intressant fråga eftersom det är något vi alla som privatpersoner som någon gång möter en tiggare behöver förhålla oss till. Fyra av socialarbetarna säger att de inte ger pengar till tiggare och tre säger att de ger pengar ibland. De som inte ger pengar till tiggare förklarar det bland annat utifrån att de tror att det skulle bidra till att personer fastnar i tiggeri:

F: Jag har alltid sagt att man inte ska ge pengar för det skapar ju en marknad. Hade vi inte gett pengar hade de inte kommit hit.

G: Nej men jag tänker att det hjälper inte. Dels så får de inte behålla pengarna själva, dels så är det ingen långsiktighet i det. Är de berättigade till bistånd så får de bistånd här.

De socialarbetare som säger att de inte ger pengar till tiggare uttrycker i de flesta fall också att de tror att tiggeriet i Göteborg är organiserat och att pengarna därför ändå inte går till den som behöver dem mest. De som däremot ger pengar till tiggare förklarar att de vill bidra till att den som tigger åtminstone ska klara sig över natten eller slippa vara hungrig. B och C säger att de brukar ge till tiggare:

B: Och jag tror att nåt utav det mest rena det är nog till att ge till en tiggare, jag menar, där är det ju från hand till mun liksom på nåt sätt.

C: Jag ger ju inte varje gång. Ibland är jag trött och irriterad och då orkar inte jag. Men när jag är i något så när form så brukar jag ju börja med att säga nånting och lägga en tjuga. Det brukar jag.

A är lite kluven och visar på dubbelheten i denna fråga som de flesta av socialarbetarna tar upp:

A: Nu när mina vänner frågar ska jag ge pengar eller mat, då kan jag tycka att, ja ge pengar så de kan få mat. [...] Alltså, jag vet verkligen inte. [...] Alltså, i så fall om de märker att det lönar sig att tigga, då kommer de ju åka tillbaks till Sverige. Och så kommer de ju säga till alla andra att i Sverige där är de så sjukt generösa. Det bästa tycker jag ju är att jobba i Rumänien, att bara få det, alltså bättre där.

Osäkerheten i denna fråga som socialarbetarna beskriver handlar om att de inte tror att det är en långsiktig lösning att ge pengar till tiggare. Men som vi presenterat skiljer de sig gällande hur de valt att själva förhålla sig, om de ger eller inte ger till tiggare. De som beslutat sig för att ge till tiggare beskriver det med motiveringen att det på kort sikt är bra och hjälper tiggaren i stunden, medan de som inte ger motiverar det med att det inte är en långsiktig lösning att ge tiggare pengar. Ulla Beijer (1999) skriver i sin kartläggning av tiggeri i Stockholm 1999 att socialarbetarna hon intervjuat inte tyckte att allmänheten skulle ge pengar till tiggare. Anledningen till att inte ge beskrevs vara att tiggarna använder pengarna de får ihop till missbruk. Det är alltså en annan typ av motivering än de som socialarbetarna beskrivit för oss i vår undersökning. McIntosh och Erskine (2000) beskriver ambivalensen som uppstår i mötet med personer som tigger. De menar att beslutet om att ge eller inte ge pengar till tiggare involverar en blandning av ekonomiska, sociala och moraliska överväganden (McIntosh & Erskine 2000). Ambivalensen hos socialarbetarna vi intervjuat uttrycks genom överväganden som ifall det ska hjälpa på kort eller lång sikt och om personen själv får pengarna. Beslutet att ge eller inte kan också påverkas av om man ser det som ens personliga ansvar eller statens ansvar att se till tiggarnas behov, vilket kan tolkas som en ovana att ställas inför att personer inte ingår i det svenska trygghetssystemet. Utifrån det kan vi återigen se att de sociala och historiska sammanhangen påverkar föreställningarna kring tiggeri, och i det här fallet också hur man motiverar om man ska ge eller inte ge till tiggare.

7. Slutsatser

Syftet med vår uppsats var att undersöka vilka föreställningar om tiggeri som fenomen som finns på det sociala arbetets fält. Vi har självklart ingen fullständig uppfattning om alla de föreställningar som finns inom detta ämne. Men genom det vi redogjort för i vårt resultat och vår analys känner vi att vi har presenterat och fått fram många och väsentliga föreställningar som råder. Som vi tidigare sagt är inte vår avsikt att nå generaliserbara resultat, utan genom våra respondenters uttalanden snarare ge exempel på vilka föreställningar som finns på det organisatoriska fältet.

På frågan vilka tiggarna är och hur deras situation ser ut fick vi liknande svar från alla respondenter. De är alla överens om att de som tigger i Göteborg är utländska EU-medborgare och att många eller alla är romer. De är utsatta i sina hemländer på grund av diskriminering och fattigdom och de är även utsatta här i Sverige eftersom de inte har några rättigheter. De är utsatta genom ekonomisk fattigdom och på andra sätt som genom samhällets bemötande. Socialarbetarna är osäkra kring begreppet tiggeri, de är dock enade om att ingen människa ska behöva tigga. Det finns en osäkerhet kring hur man ska bemöta problemet eftersom tiggarna är utländska EU-medborgare. Med hjälp av socialkonstruktivism kan vi se att tiggeri är en social konstruktion och vårt resultat visar att socialarbetarna är delaktiga i den maktposition som det innebär att kategorisera vilka som har rätt att få hjälp och vilka som inte har det. Utifrån nyinstitutionalismen kan vi se att socialarbetarna kan vara påverkade av samhällets syn, att olika tryck kan ligga på socialarbetare att handla på särskilda sätt. Socialarbetare kan tolka omgivningens föreställningar på olika sätt som också påverkar deras arbete. Resultatet visar även att vissa av socialarbetarna upplever svårigheter i mötet med tiggare, vilket kan förklaras bland annat utifrån en känsla av att relationen är ojämlig, att man inte känner reciprocitet.

Utifrån frågeställningen vilka orsaker som socialarbetarna beskriver till att det finns människor som tigger i Göteborg hade de alla liknande föreställningar. Förklaringar utifrån att de är utländska EU-medborgare och att de är romer dominerar. Alla beskriver strukturella orsaker på europeisk nivå med framförallt fattigdom som en stor bakomliggande orsak. Några tar upp krisen i Europa som bidragande faktor, men den generella bilden är att fattigdomen hos tiggarna främst beror på att de är romer och att romer är diskriminerade i sina hemländer. Den fria rörligheten påverkar det faktum att fler kommer till Göteborg och tigger. Detta leder till att tiggarna främst är personer som inte har rätt till social hjälp av Sverige. Resultatet visar även att socialarbetarna till viss del menar att det även kan bero på kulturella orsaker, som att det är mer naturligt i vissa länder att tigga och att de val som tiggarna gör beror på att de är romer. Den typen av kategorisering gör att vissa egenskaper förknippas med en särskild kategori av människor, i detta fall en folkgrupp. Det finns alltså en dubbelhet i orsaksförklaringarna: dels strukturell diskriminering mot romer i Europa men även kulturella förklaringar som kan ses vara byggda på rationaliserade myter om romer. Resultatet visar även att de som arbetar inom kommunal verksamhet trodde att tiggeriet är organiserat medan de i idéburen inte gjorde det. De skilda ståndpunkterna kan förklaras utifrån att de är beroende av olika former av legitimitet för att kunna legitimera den verksamhet de ingår i. Vi reflekterade även över begreppsförvirringen, att det verkar vara olika vad man lägger i begreppet organiserat tiggeri. Det är också intressant att många verkar koppla organiserat tiggeri till något väldigt hemskt, oavsett vad de själva anser att organiserat tiggeri innebär.

Vi menar att socialarbetarna har relativt lika föreställningar kring vilka orsaker som ligger bakom tiggeri men att de däremot har väldigt olik syn på åtgärder. Som svar på vår tredje frågeställning, om socialarbetarna anser att tiggeri i Göteborg är ett problem som bör åtgärdas och på vilket sätt i sådana fall, anser alla att tiggeri som fenomen har många problematiska dimensioner som behöver åtgärdas. De flesta tyckte det var svårt att svara på vilket sätt tiggeri bör åtgärdas och vi fick därför många olika svar. Socialarbetarna delade uppfattningen att tiggeri kräver åtgärder främst på strukturell nivå och att det är EU som har största ansvaret. Det här kan tyda på att det finns normer och föreställningar inom fältet att man bör använda strukturella åtgärder. Skillnaden mellan socialarbetarnas föreställningar gällde främst synen på vilket ansvar Sveriges bör ta. Vissa ansåg att Sverige är ett rikt land med mycket resurser och andra hade ingen tro på att vi i Sverige kan jobba långsiktigt med problematiken. Alla uttryckte dock att problematiken kring tiggeri kräver långsiktiga och förebyggande åtgärder, men att de inte hade möjlighet att jobba på detta sätt i sina verksamheter på grund av de akuta behov som redan finns. Vi utläste även här en skillnad mellan myndighetsutövarna och de inom idéburen verksamhet gällande arbetsätt och synen på hur det kortsiktiga arbetet ska utföras. Det här kan visa på att det är ett konfliktfyllt organisatoriskt fält och därmed att det inte finns någon isomorfism. Socialarbetarna har även olika syn på om man som privatperson ska ge pengar eller inte till tiggare. Det fanns generellt en stor ambivalens i frågan vilket ofta grundade sig i om de trodde att tiggeriet var organiserat eller inte och om man tänkte ur ett långsiktigt eller kortsiktigt perspektiv. Vi kan också se att det finns en allmän uppgivenhet, att tiggeri är förknippat med problem som känns omöjliga att lösa. Utifrån nyinstitutionalismen ser vi att det är viktigare att kunna visa att man gör något, än att faktiskt göra det som är organisationens egentliga uppgift och mål, som exempelvis skulle kunna vara att ingen ska behöva tigga i Göteborg (Johansson 2002). Eftersom det inte finns några ramar för hur de ska förhålla sig skapas rationaliserade myter för att ha något att hålla sig fast i. Detta leder även till ett konfliktfyllt fält. Med tanke på att det är ett spretigt fält funderar vi över om det är ett gemensamt organisatoriskt fält, eller om spretigheten är ett tecken på att det ännu inte finns ett gemensamt organisatoriskt fält i Göteborg för arbetet med människor som tigger. Det finns också en osäkerhet och okunskap om tiggeri som fenomen.

Vi menar att det är intressant att lyfta socialarbetares föreställningar om tiggeri för att de har ett stort ansvar i samhället att möta människor och hjälpa dem på individnivå. De är inte ansvariga för fenomenet tiggeri och tiggarnas situation i Sverige men de har en viktig roll i förändringsarbetet.

7.1 Avslutande reflektioner

Förutom att undersöka föreställningar om tiggeri inom det sociala arbetets fält i Göteborg ville vi med denna uppsats också berika debatten om tiggeri och tiggares situation i Göteborg. Tiggeri kan ses som en enkel handling; det är någon som ber om pengar. Men under ytan är det ett komplext problem. Det har därför varit svårt för oss att avgränsa vårt arbete eftersom vi kommit in på många intressanta ämnen, som fattigdom, utanförskap, EU, migrationsfrågor och diskriminering. Föreställningar kring tiggeri påverkas alltså av normer, lagar och fenomen på en högre strukturell nivå. Vi tror att tiggeri är ett fenomen som kräver samhälleliga resurser, och att man måste se till alla aspekter av fenomenet för att kunna åtgärda dess problematiska dimensioner.

Det finns en viss medvetenhet i Europa, med tanke på vad som görs. Till exempel finns det på europeisk nivå en politisk strategi, Europa 2020, med målet att minska antalet som hotas av fattigdom med 20 miljoner personer från år 2010 till 2020. Det kan ses som ett medgivande till att det krävs ett samlat grepp om den fattigdomsproblematik som faktiskt berör stora delar

av Europa (Johansson 2012). Gällande situationen för romer så har initiativet Decade of Roma Inclusion 2005-2015 tagits av nio länder i östeuropa, bland annat Rumänien, Bulgarien, Tjeckien och Ungern. Det kan ses som det första initiativet som inbegriper flera länder i syfte att förena myndigheter, frivilligorganisationer och romska civilbefolkningen för att öka välfärden för romska samhällen i Europa. Det har lett till att EU under 2011 tagit fram ett nytt ramverk som ska verka bland annat för att alla EU:s medlemsstater ska arbeta för att förbättra romers möjlighet till att få utbildning, arbete, vård och boende (Pusca 2012). I och med detta kom år 2000 erkännandet av romer som etnisk minoritet i Sverige (Cederberg 2010).

Som vi tidigare skrivit, så tolkar vi det som att socialarbetarna och de verksamheter de arbetar i har påtryckningar från många håll att förhålla sig till. I förhållande till detta kan vi se att socialarbetarna kan vara resurssvaga; de möter stora sociala problem men har inte alltid lösningar eller möjlighet att själva göra något. Vårt syfte med denna studie har inte varit att presentera förslag på åtgärder eller lämpliga sätt att hantera tiggeri som fenomen och heller inte varken att hänga ut eller hylla vissa verksamheter eller socialarbetare. Vi har upplevt att socialarbetarnas beskrivningar av hur de ser på tiggeri i Göteborg till viss del ger en spretig bild av föreställningarna om tiggeri på fältet. Precis som vissa av socialarbetarna själva har uttryckt menar vi att det kan tyda på att det behövs mer kunskap gällande tiggarnas situation, samt ramar för hur man i så fall ska utföra socialt arbete för dessa människor. Vi tror att socialarbetarna vi har intervjuat har mycket kunskap och engagemang att bidra med i en sådan process. Som vi beskrivit tidigare så har vi uppfattat att det hittills inte har funnits någon verksamhet som vänder sig specifikt till tiggare i Göteborg, det finns det heller inte, men man tar idag ett samlat grepp från kommunens sida för att samverka de insatser som finns för migrerade EU-medborgare Göteborg.

Vi vill poängtera vikten av vidare forskning på ämnet tiggeri. Med tanke på ämnets komplexitet kan detta göras ur många olika infallsvinklar. Några förslag skulle kunna vara: kartläggning av hur många människor som tigger i Europa och hur situationen för tiggare ser ut idag. Forskning om fattigdom och exkludering är också relevant och även forskning och kunskaps-spridning gällande romer, för om tiggeri handlar om diskriminering mot romer generellt i Europa är det ett allvarligt problem på global nivå.

Vi vill med vår undersökning belysa kategorisering av människor som en intressant aspekt i föreställningar kring fenomen. Socialarbetarna kategoriserar tiggare och romer, men pratar även om att man inte borde kategorisera. Genom att skriva om tiggeri som ett fenomen i Göteborg är vi medvetna om att vi bidrar till att skapa en bild av vissa människor utifrån de kategoriseringar även vi gör. Vi gör också vissa kategoriseringar av respondenterna som medverkar, när vi pekar på att de är just socialarbetare och när vi i analysen ibland delar upp dem utifrån vilken typ av verksamhet de arbetar inom. Kategoriseringar kan fylla vissa medvetna syften, men det leder också till reproduceringar av föreställningar och myter som finns. Att reflektera över normer och kategoriseringar väcker frågor om hur vi ser på människor, vad vi väljer att se, och var gränsen ska sättas för exempelvis vem som ska få hjälp och inte.

Vi tycker fortfarande att tiggeri är ett väldigt intressant ämne som är så stort och komplext att man aldrig blir färdiglörd. Vi trodde att vi skulle skriva en uppsats om tiggeri som fenomen, men upptäckte under tidens gång att vi snarare skrev en uppsats som handlade om fattigdom och människosyn. Detta lärde oss att fattigdom inte bara handlar om brist på pengar utan även de resurser vi människor ger varandra. Vi trodde också att vi skulle skriva en uppsats avgränsad till tiggeri i Göteborg, men behövde snarare ha ett helt europeiskt perspektiv. Vi

har fått mycket uppbackning i att vårt ämnesval är viktigt och behöver studeras, detta har gjort att vi upplever ännu mer att det är ett relevant ämne som är rätt i tiden. Vi har förstått att tiggeri väcker väldigt starka känslor hos människor som sorg, ilska och hopplöshet. Det är intressant att koppla detta till de få uppgifter vi sett gällande hur många tiggare som finns i Göteborg, som vi presenterade i vårt bakgrundskapitel. I jämförelse med andra sociala problem kan siffrorna tyckas vara små. Detta kan leda till funderingar över om debatten kring tiggeri är i proportion till hur många som är drabbade. Men eftersom tiggeri är ett fenomen med många dimensioner påverkar det också vad vi ser när vi ser en tiggare. Den som tigger tycks vara något mer än en person som ber om pengar, tiggaren blir en symbol för fattigdom, utanförskap och utsatthet. Antalet tiggare vi ser på gatan är då kanske inte så relevant, utan snarare de bakomliggande orsakerna som då även avgör om det är ett stort problem eller inte. Vi tycker att en av våra respondenter uttryckte detta på ett talande sätt:

D: Och då ska jag säga att några tiggare på stan är ju bara skrapet på ytan av hur stort det här problemet är.

Referenslista

Adolfsson, Camilla (2007): "Tiggarna i centrum kartlagda av stadens fältgrupp" i *Vårt Göteborg* (elektronisk)
http://www.vartgoteborg.se/prod/sk/vargotnu.nsf/1/ovrigt,tiggarna_i_centrum_kartlagda_av_stadens_faltgrupp?OpenDocument (Hämtad 2012-11-24)

Alm, Susanne/ Bäckman, Olof/ Gavanas, Anna/ Nilsson, Anders (2011): "Inledning: Perspektiv på utanförskap" i Alm, Susanne/ Bäckman, Olof/ Gavanas, Anna/ Nilsson, Anders (red.) (2011) *Utanförskap*. Stockholm: Dialogos Förlag & Institutet för Framtidsstudier.

Axberg, Hans-Gunnar (2011): "Allvarlig kritik mot Polismyndigheten i Stockholms län, som avvisat utlänningar med motiveringen att dessa ägnade sig åt tiggeri och dagdriveri" (Diarienummer: 6340-2010) (elektronisk) *JO:s officiella hemsida*
http://www.jo.se/Page.aspx?MenuId=106&MainMenuId=106&Language=sv&ObjectClass=DynamX_SFS_Decision&Id=5503. (Hämtad 2012-10-10)

Beijer, Ulla (1999): *Tiggeri – ett nygammalt fenomen*. FoU-rapport 1999:29. Stockholm: Socialtjänstförvaltningen Forsknings- och utvecklingsenheten.

Bengtsson, Therese (2012): *Tiggeri – en uppsats om hur tiggeri konstrueras som ett socialt problem*. Masteruppsats i socialt arbete, Socialhögskolan Lunds Universitet

Blom, Sara/ Palmdahl, Marika (2012)a: "Vi kan göra mer för den som tvingas tigga" i *Göteborgs-Posten*. (elektronisk) <http://www.gp.se/nyheter/debatt/1.915411-vi-kan-gora-mer-for-den-som-tvingas-tigga?m=print>
(Hämtad 2012-10-22)

Blomberg, Staffan (2004): *Specialiserad biståndshandläggning inom den kommunala äldreomsorgen*. Lund: Socialhögskolan, Lunds Universitet

Bozinovska, Snezana/ Vikingsson, Karolina (2012)b: "Polisen misstänker att tiggeriet är organiserat" i *Göteborgs-Posten* (elektronisk) <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.977107-polisen-misstanker-tiggeriet-ar-organiserat> (Hämtad 2012-10-30)

Bozinovska, Snezana (2012)c: "Akut läget för romerna i Göteborg" i *Göteborgs-Posten*, 154, 302, 8-9. Rättad dagen efter av:

Göteborgs-Posten (2012): "Förtydligande om utsatta romer" i *Göteborgs-Posten* (elektronisk) <http://www.pressdisplay.com/pressdisplay/viewer.asp> (Hämtad 2012-11-24)

Bozinovska, Snezana (2012)d: "Tigger för att överleva" i *Göteborgs-Posten* (elektronisk) <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.977097--tigger-for-att-overleva>
(Hämtad 2012-11-25)

Broman, Daniel (2009): "Tiggerligor ligger bakom sexhandel" i *Metro* (elektronisk) <http://www.metro.se/nyheter/tiggerligor-ligger-bakom-sexhandel/ObjidA!17026/> (hämtat 2012-10-09)

- Bryman, Alan (2011): *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Cederberg, Irka (2010): *Född fördömd. Romerna - ett europeiskt dilemma*. Stockholm: Leopard förlag.
- Christensen, Jonas (2010) "Østutvidgelsen af EU og socialpolitikken" i Hastrup, Bjarne (red): *EU og socialpolitikken - på vej mod et europæisk social medborgarskab*. Danmark: Forlaget Multivers Aps.
- Dalen, Monica (2007): *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups Utbildning.
- Dean, Hartley; Gale, Keir (1999): "Begging and the contradictions of citizenship". I Dean, Hartley (red.): *Begging questions: street-level economic activity and social failure*. Bristol: Policy Press.
- Ekeroth, Kent (2011)b: "Förbjud tiggeri i hela landet" i *Svenska dagbladet*. (elektronisk) http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/forbjud-tiggeri-i-hela-landet_6111417.svd (Hämtad 2012-10-09)
- Erhag, Thomas (2008) "Om EU/EES-medborgares uppehållsrätt - finns det några gränser?" i Lindahl, Rutger/ Cramér, Per (red.) (2008): *Forskning om Europafrågor*. Göteborgs Universitet: Centrum för Europaforskning.
- Johansson, Håkan (2012): "Kontroverser mellan Europeiska unionen och medlemsländerna - EU:s fattigdomsagenda under tre decennier". I Swärd, Hans / Engelmark, Lena (red): *Fattigdom utan gränser*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Johansson, Roine (2002): *Nyinstitutionalismen inom organisationsanalysen: en skolbildnings uppkomst, spridning och utveckling* Lund: Studentlitteratur
- Kroll, Christian/ Blomberg, Helena (2010): Artikel ut *Socionomen*. Socialarbetares syn på fattiga, arbetslösa och ökade krav på klienterna i Sverige och Finland. nr 4
- Kvale, Steinar (2009): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lyder Andersen, Anne Christine (2010) "Fattigdom og social eksklusion i et utvidget EU" i Hastrup, Bjarne (red.): *EU og socialpolitikken - på vej mod et europæisk social medborgarskab*. Danmark: Forlaget Multivers Aps.
- McIntosh, Ian; Erskine, Angus (2000): "Money for nothing?": Understanding giving to beggars. *Sociological research online*. 5. 1 (Maj 2000). Hämtad från <http://search.proquest.com/docview/61470590?accountid=11162>
- Meeuwisse, Anna / Swärd, Hans (2002): "Vad är ett socialt problem". I Meuwisse, Anna/ Swärd, Hans (red): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur.
- Meeuwisse, Anna / Swärd, Hans (2002): "Perspektiv på sociala problem - några positioner". I Meuwisse, Anna/ Swärd, Hans (red): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur.

Meeuwisse, Anna (2007): "Sociala kategoriseringar, ojämlikhet och motståndstrategier". I Svensson, Lena (red): *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Migrationsverket (2012)a "Person med egna medel" *Migrationsverket officiella hemsida* (elektronisk) <http://www.migrationsverket.se/info/199.html> (Hämtad 2012-11-01)

Migrationsverket (2012)b "EU-medborgare och uppehållsrätt" *Migrationsverkets officiella hemsida* (elektronisk) <http://www.migrationsverket.se/info/770.html> (Hämtad 2012-11-01)

Mänskliga rättigheter (2012): "Fattigdom och människohandel- En strategi för bekämpning av människohandel genom Sveriges internationella utvecklingssamarbete" (elektronisk) *Regeringens hemsida för mänskliga rättigheter* http://www.manskligarattigheter.se/dm3/file_archive/030512/e1b73843a099a9bf08cdadfa93608680/reg_strategi_utv_mhandel.pdf (Hämtad 2012-10-15)

Nationalencyklopedin (2012): <http://www.ne.se/tiggeri> (elektronisk) *Nationalencyklopedins hemsida* (Hämtad 2012-10-30)

Nyzell, Birgitta/ Mårtensson, Lena (2010): "Utredning/Uppdrag angående ökad migration av EU-medborgare; fattiga Européer" (elektronisk) *Sociala resursförvaltningens hemsida* [http://www.socialresursextranat.goteborg.se/prod/SocialResurs/dalisextra.nsf/0/b7f2f947b62eefd9c1257825004a41c3/\\$FILE/Slutrapport%20fattiga%20europeer.pdf](http://www.socialresursextranat.goteborg.se/prod/SocialResurs/dalisextra.nsf/0/b7f2f947b62eefd9c1257825004a41c3/$FILE/Slutrapport%20fattiga%20europeer.pdf)

Polisen (2012): "Fakta om människohandel" (elektronisk) *Polisens officiella hemsida* <http://www.polisen.se/Lagar-och-regler/Om-olika-brott/Fakta-om-manniskohandel/> (Hämtad 2012-10-15)

Rosen, Erik (2012): "Lag mot tiggeri slår bara mot fattiga" i *Nyheter 24*. (elektronisk) <http://nyheter24.se/nyheter/inrikes/706104-lag-mot-tiggeri-slar-bara-mot-fattiga>. Hämtad 2012-10-22

Sahlin, Ingrid (2002): "Sociala problem som verklighetskonstruktioner". I Meuwisse, Anna/ Swärd, Hans (red): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur.

Sala kommun (2012): Pressmeddelande (elektronisk) *Sala kommuns officiella hemsida* <http://www.sala.se/Information/Alla-nyheter/Nyheter---startsidan/Pressmeddelande-angaende-lokala-ordningsforeskrifter-om-tiggeri/> (Hämtad 2012-10-30)

Socialstyrelsen (2012): Utländska medborgare (elektronisk) *Socialstyrelsens officiella hemsida* <http://www.socialstyrelsen.se/ekonomisktband/utlandskamedborgare> (Hämtad 2012-11-01)

Sunesson, Sune (2002): "Sociala problem och samhällsbekymmer i historien". I Meuwisse, Anna/ Swärd, Hans (red): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur.

Sunesson, Sune (2012): "Fattigdom - ett problem för vem?". I Swärd, Hans / Engelmark, Lena (red): *Fattigdom utan gränser*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Svenska dagbladet (2012)a: "För enkelt att kalla det människohandel" i *Svenska dagbladet* (elektronisk) http://www.svd.se/nyheter/inrikes/har-har-vi-pengar-till-mat_7269727.svd (Hämtad 2012-10-30)

Sveriges radio (2012): "Svenska bensinstationer diskriminerar romer" (elektronisk) *Sveriges Radio* <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5293057> (Hämtad 2012-10-15)

Svensson, Lena (2007): "Normer, normalitet och normalisering". I Svensson, Lena (red): *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Swärd, Hans (2007): "Om outsiders och att hålla normalitetsdjävulen i schack". I Svensson, Lena (red): *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Olsson, Lova (2012): "Gör det straffbart att organisera tiggeri" i *Svenska dagbladet*. (elektronisk) <http://blog.svd.se/politikdirekt/2012/06/c-gor-det-straftbart-att-organisera-tiggeri/> (hämtad 2012-10-09)

Pusca, Anca (2012) "Introduction: Moving Toward a Common EU Framework from Roma Integration" i Pusca, Anca (red.) (2012) *Eastern European Roma in the EU - Mobility, Discrimination, Solutions*. New York: International Debate Education Association.

Thomassen, Magdalene (2007): *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion till vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups Utbildning.

Westerlund, Mimmi (2012): "Det aggressiva tiggeriet borde kriminaliseras" i *Dagens nyheter*. (elektronisk) <http://www.dn.se/debatt/stockholmsdebatt/det-aggressiva-tiggeriet-borde-kriminaliseras>. Hämtad 2012-10-22

Wikipedia (2012): "Tiggeri" (elektronisk) *Wikipedias hemsida* <http://sv.wikipedia.org/wiki/Tiggeri> (Hämtad 2012-10-30)

Östnäs, Anders (2007): "Norm och normalisering inom handikappsvetenskap och handikappidrott". I Svensson, Lena (red): *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Bilagor

Bilaga 1 Intervjuguide

1. På vilket sätt arbetar socialarbetarna med tiggeri och varför?

- Vill du berätta om ditt arbete?
 - På vilket sätt arbetar du med tiggare? (arbetsmetoder, vad är målet)
 - På vilket sätt får du kontakt med tiggare?
- Varför har ni en verksamhet som vänder sig till tiggare? När startades den och varför?
- Vilka känslor väcks hos dig när du möter en tiggare?
 - Hur kommer det sig att du arbetar med tiggare?

2. Hur beskrivs orsakerna till att tiggeri finns?

- Vad anser du är tiggeri?
- Vilka är tiggarna i Göteborg?
 - Hur lever de? Hur har de hamnat där?
- Vad är anledningen till att människor tigger i Göteborg idag, tror du? Finns flera orsaker?
 - Finns det några gemensamma nämnare för personer som tigger?
- Hur beskriver tiggarna själva sin situation?
- Det har diskuterats om tiggeriet i Göteborg är organiserat. Hur ser du på det?
- Hur ser du på tiggeri som ett sätt för personer att få sin inkomst?
 - Tror du att tiggeri kan ge en tillräcklig inkomst för att kunna försörja sig?
 - Hänger tiggeri och fattigdom alltid ihop? (tigger man alltid för att man är fattig?)
- Hur tror du tiggeri påverkas genom EU-medborgarnas uppehållsrätt?
- (Beror tiggeri på individuella orsaker eller på orsaker i samhällets struktur?)

3. Hur beskrivs eventuella åtgärder?

- Tycker du att tiggeri är ett problem? På vilket sätt? För vem?
- Vilka behov ser du hos EU-medborgarna som tigger i Göteborg?
 - Vilket ev. hjälpbehov uttrycker de själva att de har?
- Hur tycker du att tiggeri ska åtgärdas?
 - Finns det några luckor i systemet idag? Vad skulle kunna bli bättre?
 - Vilka aktörer har ansvar att åtgärda det? (Statens ansvar kontra frivilligarbetares?)
 - Hur påverkas ansvaret för tiggeri av att tiggarna är utländska EU-medborgare?
 - Bör tiggeri regleras på något sätt? På vilket sätt skulle det isåfall förändra situationen?
- Vad bör målet vara med arbetet med tiggeri? (Förebyggande/få ett drägligt liv "för dagen")
 - Tror du att tiggeri alltid kommer finnas i ett samhälle? Varför?
- Om personens syn på åtgärder stämmer överens med vad de gör: Vad skulle ni mer kunna göra?
- Hur bör jag som individ förhålla mig? Ska jag ge pengar till tiggarna i Göteborg eller inte?
- På vilket sätt tror du att er syn på tiggeri påverkar utformningen av arbetet?

Bilaga 2 Intervjuinformation

Hej, vi heter Lisa Konneback, Ellen Carp Samuelsson och Anna-Clara Campbell. Vi läser sjätte terminen på socionomprogrammet på Göteborgs Universitet. Vi är i full gång med att skriva vår kandidatuppsats med syfte att undersöka socialarbetares syn på tiggeri bland utländska EU-medborgare i Göteborg. Vi är intresserade av att veta på vilket sätt du arbetar med tiggeri, din syn på orsaker till att tiggeri finns samt eventuella åtgärder mot tiggeri.

Vi är glada och tacksamma över att du ställer upp på en intervju. Här nedan kommer lite information gällande intervjun:

- Vid intervjutillfället kommer två av oss tre att medverka.
- Intervjun tar ca 45 min. Räkna med totalt en timma med lite för- och eftersnack.
- Intervjun kommer att spelas in för att underlätta arbetet för oss. Ingen annan än vi tre kommer att få tillgång till inspelningen, när uppsatsen är godkänd raderar vi det inspelade materialet.
- Du som medverkar kommer vara anonym. Vi kommer eventuellt att i stora drag beskriva vilken typ av socialarbetare som medverkar i undersökningen, i termer av frivilligorganisationer eller myndigheter samt att vi utgår ifrån Göteborg.
- Eventuella personuppgifter kommer att fingeras och raderas när uppsatsen är klar.
- Uppsatsen kommer att finnas tillgänglig för allmänheten på internet när den är godkänd. Du som medverkar kan självklart få den färdiga uppsatsen skickad till dig per mail.

Tack för din medverkan!

Anna-Clara, Lisa och Ellen

Kontaktuppgifter (Anna-Clara):

Telefonnummer: XXXX-XXXXXX

E-post: XXX